

KAITSERESSURSSIDE
AMET

RKK
ICDS

RAHVUSVAHELINE KAITSEUURINGUTE KESKUS
INTERNATIONAL CENTRE FOR DEFENCE STUDIES

ARVAMUSED KAITSEVÄEST
ENNE JA PÄRAST
AJATEENISTUST

Uuringukokkuvõte

2010

SISUKORD

UURINGU TAUST	3
1 Valim.....	4
2 Andmetöötlus.....	5
UURINGUTULEMUSTE ÜLDKOKKUVÕTE	6
UURINGUTULEMUSED TEEMADE KAUPA	13
1 Suhtumine ajateenistusse.....	13
2 Arvamused kaitseväest	22
3 Hinnangud ajateenistusele.....	25
4 Valmisolek teenistuseks elukutselise kaitseväelasena	33
5 Hinnangud ajateenistusse kutsumisele ja suhtlemine KRA-ga	39
6 Infoallikad ja infovajadused enne ajateenistusse minekut	43
7 Värbamiskeskuse töötajate esinemised koolides ja väeüksustes ...	47
8 Riigikaitseõpetus koolides ja selle mõju hoiakutele	48
9 Kaitseliitu kuulumine ja selle mõju hoiakutele.....	49
10 Infotarbimise harjumused	50
LISAD.....	52
1 Küsimustikud	52
1.1 Kutsealuste küsimustik.....	52
1.2 Reservväelaste küsimustik	52
2 Tabeljaotused	52
2.1 Üldjaotused kutsealuste ja reservväelaste lõikes.....	52
2.2 Kutsealuste vastuste jaotused taustandmete lõikes.....	52
2.3 Reservväelaste vastuste jaotused taustandmete lõikes	52
3 Lahtiste vastuste väljatrükid.....	52

UURINGU TAUST

Kutsealuste ja reservväelaste uuring viidi läbi juba neljandat aastat järjest (esimest korda toimus see 2007. aastal).

Uuringu eesmärk on laiapõhjalise tagasiside kogumine, mille analüüsi tulemused oleksid kasutatavad lisaks Kaitseressursside Ameti töö korraldamisele ka kaitseväes, Kaitseliidus ning riigikaitse õpetuse korraldamisel koolides.

Uuringu tarvis kogutakse andmeid kahe paralleelse postiküsitluse kaudu. Ühes neist küsitletakse kevadel ajateenistusest reservi arvatud noormehi ning teises antud aasta juulis ja oktoobris ajateenistusse kutsutavaid noormehi. Mõlemad küsimustikud sisaldavad nii omavahel kui ka aastate lõikes võrreldavat põhiosa ning spetsiaalselt kutsealustele ja reservväelastele suunatud küsimusi.

Seekordne küsitlus toimus juuni algusest kuni juuli lõpuni. Küsimustikud saadeti välja 22. ja 23. nädalal (1.-11. juunini).

Kutsealuste ankeetide laekumise tähtaeg oli 30.06.2010 ning reservväelastel 31.07.2010.

Ajateenistusse kutsutud kutsealustele saadeti välja 2863 küsimustikku.

2010. aasta kevadel reservi arvatud ajateenijatele saadeti välja 2143 küsimustikku.

Uuringu eesmärgiks oli välja selgitada:

- suhtumine Eesti kaitsevärke ning ajateenistusse;
- ootused ajateenistuse suhtes ning rahulolu teenistusajaga;
- hinnangud ajateenistusse kutsumisele – rahulolu arstliku komisjoni ja KRA tegevusega;
- informeerituse tase ja infovajadused enne ajateenistusse asumist.
- infokanalid, mille kaudu saadakse infot Eesti Kaitseväest ja ajateenistusest;
- valmisolek asuda teenima kutselise sõjaväelasena või õppima sõjaväelisesse õppeasutusse.

Käesolevas aruandes antakse ülevaade läbiviidud küsitluste tulemustest. Aruande lisas on esitatud küsitlustulemused tabeljaotustena peamiste taustparameetrite lõikes.

1 Valim

Uuring viidi läbi postiküsitlusena. Kokku saadeti välja 2143 ankeeti ajateenistusest reservi arvatutele ja 2863 ankeeti ajateenistusse kutsutud noormeestele. Tagasi laekus vastavalt 589 ja 1199 ankeeti. Vastamisprotsent oli seega reservväelaste puhul 27,5% ja kutsealuste puhul 41,9%.

Alljärgnevalt toome küsitlusele vastanute jagunemise väljaõppekeskuste lõikes:

	Kutsealused	Reservväelased
Kuperjanovi jalaväepataljon	324	149
Vahipataljon	161	74
Viru jalaväepataljon	154	74
Suurtükiväepataljon	122	49
Pioneeripataljon	102	86
Õhutõrjepataljon	97	44
Staabi- ja sidepataljon	93	44
Logistikapataljon	85	37
Mereväebaas	46	28
Muu	15	54
KOKKU	1199	589

Vastust „muu“ andnud reservväelased märkisid oma teenistuskohana enamasti Kalevi jalaväepataljoni või Tagalapataljoni.

Reservväelastest vastanute seas oli 527 eesti- ja 62 venekeelset vastajat. 47 isikul oli põhiharidus, 353 kesk-, 120 kutse-kesk- ja 69 kõrgharidus.

Vanuse järgi jaotusid reservväelased järgmiselt: 19 aastased – 45 isikut, 20 aastased – 114 isikut, 21 aastased – 113 isikut, 22 aastased – 169 isikut ja 23-27 aastased – 148 isikut.

1199 kutsealusest vastanu seas oli 1070 eesti- ja 129 venekeelset vastajat. Põhiharidusega oli 180, keskharidusega 583, kutsekeskharidusega 297 ja kõrgharidusega 139 kutsealust.

Kutsealuste vanuseline jagunemine on järgmine: kuni 19 aastat – 82 isikut, 20 aastat – 230 isikut, 21 aastat – 471, 22 aastat – 305 ning 23 ja rohkem aastat – 111 isikut.

2 Andmetöötlus

Tagastatud ankeedid sisestati Turu-uuringute AS-is, andmetest moodustati kaks andmefaili – eraldi ajateenistusest reservi arvatud ja ajateenistusse minevate noormeeste kohta.

Andmete analüüs toimus andmetöötlusprogrammiga SPSS 14.0 Rahvusvahelises Kaitseuuringute Keskuses (RKK).

Uuringu teostajad

Uuringu erinevate etappide eest olid vastutavad:

- Küsimustiku ja aruande koostamine: Juhan Kivirähk, RKK
- Küsitluse läbiviimine, küsimustike väljasaatmine ja vastuvõtmine Kaitseressursside Amet
- Andmesisestus, andmefaili moodustamine Turu-Uuringute AS

Kontaktandmed:

Juhan Kivirähk, Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus

- Telefon: 5515 200
- E-post: juhan@icds.ee
- Address: Toom-Rüütli 12 – 6 , Tallinn 10130

Kaitseressursside Amet

- Telefon: 717 0700
- E-post: krainfo@kra.ee
- Address: Maneeži 3, Tallinn 10117

Turu-uuringute AS

- Telefon: 6 277 583
- Faks: 6 277 584
- E-post: post@туру-uuringute.ee
- Kodulehekülg: www.turu-uuringute.ee
- Address: Tatari 6 (3. korrus), 10116 Tallinn

UURINGUTULEMUSTE ÜLDKOKKUVÕTE

Juba neljandat aastat järjest viis Kaitseressursside Amet läbi küsitluse antud aastal ajateenistusse siirduvate kutsealuste ja ajateenistuse lõpetanud reservväelaste hulgas.

Nii nagu Eesti avalikus arvamuses tervikuna, nii peetakse ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks ka uuritud sihtgrupis: ajateenistust peab kindlasti vajalikuks 41% reservväelastest ja 35% kutsealustest ning pigem vajalikuks 43% mõlemast sihtgrupist. Kui reservväelaste seas on suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse olnud kogu nelja-aastase perioodi jooksul samal tasemel, siis kutsealuste hulgas on hinnang ajateenistuse vajalikkusele muutunud positiivsemaks: seda kindlasti või pigem vajalikuks pidajate osakaal on 2007. aasta 69 protsendilt kasvanud 78 protsendile.

Siiski on nii kutsealuste kui ka reservväelaste seas neljandik vastajaid, kes võimaluse korral poleks ajateenistusse läinud. 28 protsenti kõigist vastanuist läks ajateenistusse hea meelega, 44% oli valmis oma kohust täitma. Kui ajateenistus oleks vabatahtlik, hoiaks sellest võimaluse korral kõrvale 42 protsenti küsitletutest. Siiski võib positiivseks pidada seda, et ka vabatahtlikult oleks olnud valmis ajateenistusse minema pooled küsitletuist.

Valmisolek ajateenistust läbida on seda kõrgem, mida noorem on vastaja. See on ka loomulik, sest kahekümnendate eluaastate keskpaigaks on paljudel eluplaanid juba tehtud ning ollakse seotud muude kohustustega (perekond, töökoht, laenud).

Kindlasti on noormeestele ajateenistusse mineku vastuvõetavamaks muutmisel oluline osa võimalusel ise ajateenistusse mineku aega (ja ka kohta) valida. Sobivaimaks peetakse ajateenistusse minekut kohe pärast keskhariduse omandamist.

Kuna erinevatel põhjustel kõik noormehed ajateenistust ei läbi, siis peetakse kutsealuste, eriti aga reservväelaste poolt vajalikuks, et ajateenistuse läbinutele kehtiksid ühiskonnas mingid täiendavad hüved või soodustused. Üsna laialdaselt toetatakse ka asendusteenistuse laialdasemat rakendamist, mis võimaldaks oma kodanikukohust täita ka neil, kes tervislikel või muudel põhjustel ajateenistusse ei sobi.

Kalduetakse toetama ajateenistuse kestuse vähendamist – eriti palju on selle seisukoha toetajaid reservväelaste hulgas (61%). Ajateenistus tundub tarbetult pikk just kõrgemalt haritud noormeestele.

Lisaks puhtsõjaliste oskuste omandamisele, mida tunnistatakse ajateenistuse peamiseks eesmärgiks, hinnatakse väga oluliseks ka üldise füüsilise võimekuse ning kriitilistes olukordades käitumise oskuse arendamist.

Kolm neljandikku ajateenistuse läbinud noormeestest jäävad oma teenistusajaga Eesti kaitseväes täiesti või üldiselt rahule, rahulolematuid on vaid viiendik.

Kõige enam peetakse Eesti kaitseväge distsiplineeritud organisatsiooniks, mis annab eluks vajalikke oskusi ja hea sõjalise väljaõppe. Kaitseväge ei peeta vägivaldseks organisatsiooniks, kuid kahtlusi on selle heas tehnilises varustatuses ja demokraatlikkuses.

Kutsealuste ettekujutus kaitseväest on positiivsem kui reservväelastel: nemad annavad küllalt kõrge hinnangu ka kaitseväge tehnilisele tasemele ja demokraatlikkusele.

Ajateenistusse minnakse küllalt kõrgete ootustega seal omandatavate teadmiste ja oskuste osas. Ajateenistuse läbinud noormeeste vastustest nähtub, et ootustele vastav ettevalmistus saadakse meeskonnatöö, planeerimis- ja ellujäämisoskuste ning esmaabi andmise oskuste osas. Vene emakeelega noormehed peavad ajateenistuse väga oluliseks tulemuseks eesti keele oskuse omandamist. Kutsealuste seas on väga kõrged ootused võimaluse suhtes omandada ajateenistuses autojuhtimise oskused, mida ajateenistuse vältel on õnnestunud realiseerida siiski vaid neljandikul reservi arvatutest.

Rahulolu ajateenistusega võivad mõjutada mitmed erinevad faktorid. Vaatamata sellele, et ajateenistusega rahulolematuid oli vaid viiendik reservväelastest, andis lahtisele küsimusele „Miks te ei jäänud rahule ajateenistusega?“ vastuse kolmandik küsitletutest, st. osa ka neist, kes olid oma teenistusajaga üldiselt rahul.

Peamised etteheited ajateenistusele puudutavad organisatsioonilisi puudujääke selle korralduses, vahetult ajateenijatega tegelevate kaadrikaitseväelaste suhtumist ning nende vähest professionaalsust. Kõige kriitilisemad ollakse allohvitseride (eelkõige ajateenijatest allohvitseride) tegevuse suhtes. Paljude reservväelaste vastustest võib järeldada, et ajakasutus väljaõppeperioodi kestel ei ole just kõige efektiivsem – küllap sellest ka domineeriv arusaam, et ajateenistus võiks toimuda lühema aja jooksul. Ent tuleb mees pidada, et rahulolematust väljendas ikkagi vähemus reservväelastest.

On oluline silmas pidada, et see, mis toimub ajateenistuses, kui rahul ja motiveeritud on reservväelased pärast selle läbimist, omab kõige otsesemat mõju meie kaitseväge tasemele tulevikus. Ajateenistus on tulevaste kutseliste kaitseväelaste peamine kasvulava. Mida vähem rahuldust ja positiivseid väljakutseid pakkuv on ajateenistus, seda keskpärasemad reservväelased on valmis jätkama teenistust kutselise kaitseväelasena.

Rääkides igapäevasest elukeskkonnast väeosades võib öelda, et meie kaitseväge iseloomustab hea toit, korralikud elamistingimused ning head suhted ajateenijate vahel. Kõige enam nurisetakse väeaste vaba aja veetmise ja sportimisvõimaluste üle – ent siiski saavad kõik üheksa hindamisele kuuluvat ajateenistuse aspekti viiepallisel skaalal keskmist ületava hinnangu.

Neli viiendikku ajateenistuse läbinutest tunneb ennast teenistusaja järel füüsiliselt tugevama ja enesekindlamana, enam kui pooled (56%) ka targema ja vaimselt arenenumana.

Vastustes avatud küsimusele, mida peavad reservväelased olulisimaks ajateenistusest kaasa saadud oskuseks, tõstetakse kõige enam esile erinevaid sõjalisi oskusi – relvade käsitlemist, oskust lahingolukorras käituda, topograafia tundmist jms. Selliseid vastuseid andis 21 protsenti reservväelastest. Teisena tõstetakse esile füüsilise vastupidavuse ja stressitaluvuse saavutamist ning oskust hakkama saada ekstreemsetes oludes – neid külgi tõstetakse esile 19 protsendi reservväelaste poolt.

Määrustikuvälised suhted ja ajateenijate alandav kohtlemine teiste ajateenijate poolt ei ole kaitseväes levinud, kuid seda tuleb siiski ette. Alandavat kohtlemist ülemate poolt ajateenijate suhtes on väga või küllalt sageli täheldanud 16%, teisest rahvusest ajateenijate suhtes samuti 16% ja ajateenijate omavahelistes suhetes 19% küsitletutest. Kõige nooremate (18-19 aastaste) ajateenistuse läbinute hulgast on teiste ajateenijate poolset alandavat kohtlemist väga või küllaltki sageli täheldanud 33 protsenti.

Valmisolek reservväelaste õppekogunemistel osalemiseks on samal tasemel kui eelmisel aastal – neil õppustel osaleks hea meelega 34% ja oleks valmis kohust täitma 40% reservväelastest. Neid, kes kordusõppustest võimaluse korral kõrvale hoiaksid, on alla neljandiku. Seega on õppekogunemistesse positiivselt suhtujate osakaal üsna sarnane ajateenistusse minekusse positiivselt suhtunute osakaaluga.

41 protsendile ajateenistusest reservi läinud noormeestest tehti ettepanek jätkata kaitseväelasena lepingulises teenistuses. 13 protsenti reageeris sellele positiivselt. Mida nooremas vanuses on reservväelane, seda suurem on tõenäosus, et ta nõustub jätkamisega kutselise kaitseväelasena.

Küsitletud reservväelastelt ja kutsealustelt päriti, kuidas nad reageeriksid, kui neile tehtaks ettepanek pärast ajateenistuse läbimist jätkata teenistust elukutselise kaitseväelasena. Nii reservväelaste kui ka kutsealuste seas oli 14-15 protsenti neid, kes selle ettepanekuga kindlasti või tõenäoliselt nõustuksid. Pooled kutsealustest ja 44% reservväelastest arvasid, et nad kaaluksid sellist võimalust sõltuvalt pakutavatest tingimustest.

Kui kutselise sõjaväelase karjäärile orienteeritud noormeeste jaoks on selle töö juures keskmisest olulisemad sõjaväelise karjääri ning enesearendamisega seotud väärtused ja ka missioonidel osalemine, siis kaitseväelase elukutse valikul pakutavatest tingimustest lähtujad peavad rohkem oluliseks teenistusega kaasnevaid materiaalseid hüvesid: suuremat töötasu, eripensioni, elamistingimusi.

Peamiste põhjustena, miks võiks vastajat motiveerida kutselise kaitseväelasena teenistusse asuma, nimetatakse piisavat palka ja kindlat töökohta, enesearendamise ja karjäärivõimalusi, huvitavat, pingelist ja füüsilist pingutust nõudvat tööd ning ka missioonitunnet ja soovi teenida Eesti riiki.

Põhjustena, miks puudub soov kutseliseks kaitsevälaseks hakata, tuuakse kõige sagedamini huvi puudumist sõjalise elukutse vastu ning elus juba seatud teisi eesmärke. Samuti kuulub põhjuste loetellu ebapiisav sissetulek, vabadusele piiranguid seadev elukorraldus ning vastuolu tööspidamisega/ vastumeelsus sõjalise tegevuse vastu.

Nende hulgas, kes on valmis kindlasti või tõenäoliselt jätkama kutselise sõjaväelasena, on ka suurem valmisolek asuda õppima sõjalistesse õppeasutustesse. Kui kõigist küsitletutest on sõjalise hariduse omandamisest või Scoutspataljonis teenimisest kindlasti või tõenäoliselt huvitatud keskmiselt neljandik, siis kutselise teenistuse jätkamisele orienteeritud noormeestest enam kui pooled. Ühtlasi tuleb välja, et ajateenistusse asudes on valmisolek sõjalise hariduse omandamiseks ca kümne protsendi võrra kõrgem kui pärast ajateenistuse läbimist.

Kutselise kaitseväelasena teenimise jätkamisega nõustuvast sihtgrupis on keskmisest märgatavalt suurem huvi ka võimaluse vastu ajateenistuse läbimise ja tsiviilkõrghariduse lõpetamise järel omandada aastase täiendkursuse raames Kõrgemas Sõjakoolis ohvitseri auaste. Kui kõigist vastanutest oleks sellisest võimalusest kindlasti või tõenäoliselt huvitatud 19%, siis kutselisest kaitsevägekarjäärist huvitatute seas 60%.

Levinud ettekujutus, et noored peavad kõrgemaid sõjalisi õppeasutusi seal antava hariduse osas mittetäisväärtuslikeks, ei paista küsitlustulemuste põhjal paika pidavat.

Küsimustikus esitatud kuuest väitest nõustusid vastajad pea kõigiga neist. Leitakse, et Kõrgem Sõjakool annab väga hea juhtimisalase kõrghariduse ja lisaks praktilised teadmised militaarvaldkonnast, on üks paljudest rakenduskõrgkoolidest (mitte midagi eraldiseisvat ja kummalist) ning annab hariduse, mida saab rakendada nii militaarvaldkonnas kui ka tsiviilühiskonnas.

Kõige enam mittenõustujaid oli väitega, et selles koolis õppimine sobib ka neile, kel pole kindlat plaani saada kutseliseks kaitsevälaseks. Ent ka selle väite puhul oli nõustujaid ja mittenõustujaid ligikaudu võrdselt.

Lahtiste vastustena küsimusele, mis suurendaks noormeeste huvi sõjaliste erialade õppimise vastu, pakuti kõige sagedamini suurt palka. Sellele lisaks peetakse vajalikuks kaitseväge tehnilise varustatuse viimist tänapäevasele tasemele, informeerituse ja selgitustöö parandamist ning tõhusamat patriootlikku kasvatustööd.

Valdav enamus küsitletutest hindavad KRA tegevust ajateenistusse kutsumisel positiivselt. Täiesti rahule jäi sellega 22 protsenti, üldiselt rahule 54 protsenti küsitletutest, kusjuures kutsealuste ja reservväelaste hinnangutes erinevust ei olnud.

Kui vaadelda rahulolu üksikaspektidele üldise rahulolu lõikes KRA tegevusega, siis selgub, et kõige enam mõjutab üldrahulolu info piisavus ajapikenduse taotlemise kohta ja küsimustele antud vastuste ammendavus. Just nende kahe aspekti suhtes väljendasid suuremat rahulolematust need, kes KRA tegevusega tervikuna rahul ei olnud. Arstliku komisjoni kutsete informatiivsusele tehti kõige vähem etteheiteid.

KRA arstlike komisjonide tööga jäi rahule 69 protsenti küsitletutest. Kutsealustest jäi arstliku komisjoniga rahule 71 protsenti, reservväelastest 66 protsenti. Rahulolematuid oli vastavalt 28 ja 33 protsenti. Hinnang sõltub olulisel määral sellest, milline on vastaja suhtumine ajateenistusse minekusse. Neist, kes suhtusid ajateenistusse minekusse positiivselt, hindab arstliku komisjoni töö heaks 81%; neist, kes läksid ajateenistusse neutraalsete tunnetega – 73% ja neist, kes läksid ajateenistusse vastumeelselt, vaid 50%.

Sel korral oli küsitlusele lisatud küsimus ka arstlikus komisjonis toimunud kutsesobivuse testimise kohta, mille põhjal määratakse ajateenistusse kutsumise aeg. Kolme neljandiku jaoks küsitletutest oli see protseduur arusaadav, pigem või täiesti arusaamatuks jäi see 23 protsendile.

Kaitseressursside Ametiga suhtlemiseks eelistatakse kõige enam kasutada e-posti, ülejäänud suhtluskanalid on võrdse osatähtsusega. Võrreldes varasemaga on hakatud rohkem tähtsustama riigiportaali, kahanemas on tavaposti osatähtsus.

Kaitseressursside Ameti veebilehte on külastanud 71 protsenti küsitletutest. Veebilehe külastatavus on kõrgeim kõrgharidusega vastanute hulgas, madalam põhiharidusega vastajate seas.

Hinnangud veebilehele on väga positiivsed – nende põhjal võib väita, et veebileht täidab oma ülesanded, andes kasulikku ja ammendavat informatsiooni, olles arusaadav ja mugav kasutada, huvitav ja sisukas ning taotluste vormid on sellelt kergesti leitavad.

Lahtistes vastustes tehtud ettepanekutes veebilehe kohta sooviti sellelt leida veelgi rohkem infot ajateenistuse kohta ning pakkuda seda huvitavamais vormis: lisada veebilehele galerii fotodest ja videoklippidest, luua foorum infovahetuseks, täiustada rubriiki KKK (**K**orduma **K**ippuvad **K**üsimused). Venekeelsed vastajad sooviksid leida infot ka vene keeles, samuti tehti ettepanek ingliskeelse sisu lisamiseks. Mõned ettepanekud puudutasid lehekülje navigeeritavuse parandamist, otsingumootori täiustamist, atraktiivsemat ja kaasaegsemat kujundust.

Oma informeeritust enne ajateenistusse minekut pidas heaks või väga heaks 57% küsitletutest, halvaks või väga halvaks hindas seda 38%. Kutsealuste ja reservväelaste hinnang oma eelnevale informeeritusele on erinev. Enne ajateenistusse minekut hinnatakse informeeritust reeglina paremaks kui pärast selle läbimist. Tõenäoliselt laseb tegelik kaitseväge-elu kogemus oma eelnevat informeeritust tagantjärele väiksemana paista.

Enne ajateenistusse minekut ollakse huvitatud praktiliselt kõigest, mis puudutab otseselt eelseisvat teenistust: soovitakse saada informatsiooni väljaõppe kohta, ajateenija õiguste ja kohustuste kohta, ajateenija võimaluste kohta kaitsta oma õigusi ning elamistingimuste kohta kaitseväs. Vähemoluliseks peetakse info andmist Eesti kaitsepoliitika kohta üldiselt. Aastate lõikes ei ole huvi erinevate teemade vastu oluliselt muutunud.

Reservi arvatutel paluti ka täiendavalt lisada, millisest infost neil endal teenistusse asumisel vajaka jäi. Esiplaanile kerkisid enamasti samad valdkonnad, mis olid loetletud ka küsimustikus: ajateenistuse üldine korraldus ja väljaõppe sisu, ajateenija õigused ja kohustused, elamistingimused ja üldine elu-olu väeosas.

Lisaks sellele tuli aga välja vajakajäämisi informeerituse osas ka sellistes valdkondades, mida küsimustik ei kajastanud. Nii oleks tervelt kümnendik reservväelastest soovinud enne ajateenistusse minekut omada täpsemat informatsiooni selle kohta, mida on vaja ajateenistusse isiklikest asjadest kaasa võtta. Jääb mulje, et vaatamata kaitseministri sellekohasele määrusele valitseb erinevates väeosades igal pool oma reeglistik selle kohta, mis on ajateenijale lubatud ja mis lubamatud isiklikud esemed.

Osa küsitletutest oleks soovinud olla paremini informeeritud erinevate väeosade profiilist ning seal sõjalise eriala omandamise võimalustest. Kurdeti, et alati ei õnnestu pääseda teenima neisse väeosadesse, kuhu varem loodeti.

Peamiseks infokanaliks, millest ajateenistuse kohta informatsiooni saadakse, on sõbrad. Nende käest ammutab ajateenistuse kohta informatsiooni kindlasti 60% ja mõningal määral 34% küsitletutest. Olulisemalt järgmisi infokanaleid – KRA veebilehte ja infotrükiseid – märgib kindlasti oluliste allikatena kolmandik, koos vastusega „mõningal määral“ on selle vastuse valijaid üle 70 protsendi. Meedia ja arstlik komisjon on olulised just teiseste infoallikatena (vastus „mõningal määral ka sealt“). Üsna vähetähtsaks on KRA infotelefonide, Kaitseliidu, töökoha ja kutsenõustaja roll

Neile, kes õppisid koolis riigikaitseõpetust, on riigikaitseõpetuse tunnid sama oluliseks infokanaliks kui sõbrad: riigikaitseõpetusest sai vajalikku infot kindlasti 52%, mõningal määral 33%; sõpradelt vastavalt 55% ja 37%.

Nende jaoks, kes on Kaitseliidu liikmed, on sama oluliseks infoallikaks olnud Kaitseliit – sealt on kindlasti saanud infot 53%, mõningal määral 22% (võrdluseks: sõpradelt vastavalt 55% ja 36%).

Kõige olulisemaks kanaliks ajateenistuse kohta info andmisel peetakse otsepostitust tavaposti kasutades. Teist ja kolmandat kohta olulisuse pingereas jagavad Kaitseresursside Ameti veebileht ja elektronposti saatmine kutsealustele. 40 protsenti peab kindlasti oluliseks ka riigikaitseõpetuse tunde, kolmandik kohtumisi koolis kaitseväelastega. Ajalehti, raadiot ja TV-d ei peeta eriti sobivateks infokandjateks ajateenistusse kutsututele teabe andmisel, kõige vähem soovitakse ajateenistuse kohta infot saada Interneti sotsiaalvõrgustike kaudu

Värbamiskeskuse töötajate esinemistega koolides olid kokku puutunud ligi pooled kutsealused (46%) ning väeüksustes kolm neljandikku reservväelastest (76%). Need, kes olid Värbamiskeskuse töötajate esinemisi kuulnud, pidasid neid valdavalt vajalikeks ning hindasid positiivselt.

Riigikaitseõpetus oli kooli õppeprogrammis 31 protsendil küsitletutest. Seejuures on riigikaitseõpetus olnud kooliprogrammis 33 protsendil eesti- ja vaid 17 protsendil venekeelsetest vastajatest. Enamik küsitletuist peab riigikaitseõpetust kindlasti (36%) või arvatavasti (39%) vajalikuks. Vaid 17 protsenti arvab, et riigikaitseõpetus ei ole kindlasti või arvatavasti vajalik.

Kaitseliidu liikmeid oli vastanute seas vaid kaheksa protsenti (kutsealustest 7, reservväelastest 9 protsenti). Ent neist, kes ei kuulu Kaitseliitu, oleks valmis selle liikmeks saama tervelt kolmandik.

Kaitseliidu liikmeks olek ja soov selle liikmeks saada on seotud positiivsema meelestatusega suhtumises riigikaitseesse ja selles osalemisse. Nii on Kaitseliidu liikmete ja sellega ühineda soovijate seas kõrgem valmisolek ajateenistusse minna ning ka tulevikus kutseliseks kaitseväelaseks saada: jätkata teenistust kaitseväes ning asuda õppima sõjalistesse õppeasutustesse.

Nii eesti- kui ka venekeelsete noormeeste poolt kõige enam kasutamist leidvad infokanalid on internet ja televisioon. Vene noormeestel paraku eelkõige Venemaa internetisaidid ja telekanalid.

Eestlastel järgnevad internetile ja sotsiaalvõrgustikele tele ja raadio kommertskanalid. Eesti Televisiooni pidevaid vaatajaid on küll vaid 24%, kuid koos vahetevahel jälgijatega ulatub ka ETV potentsiaalne auditoorium siiski ligi 90 protsendini. Ajalehtedest on eestlastest noormeeste seas populaarseimaks Postimees, millele järgnevad kohalik ajaleht ja Õhtuleht.

Vene keelt kõnelevatest noormeestest jälgib Venemaa telekanaleid pidevalt 53% ja Pervõi Baltiiski Kanali 49%. Eesti telekanaleid jälgib pidevalt vaid kümnendik, kuid ETV vaatajaks satuvad aeg-ajalt siiski pooled venekeelsed noormehed. Populaarseimateks raadiokanaliteks on Sky ja Russkoje Radio. Trükiajakirjandusest on esikohal venekeelsed ajalehed, millega suudab konkureerida vene keeles ilmuv Postimees.

UURINGUTULEMUSED TEEMADE KAUPA

1 Suhtumine ajateenistusse

Nii nagu kogu Eesti elanikkond, nii peavad ka ajateenistusse asuvad ja selle läbinud noormehed ajateenistust vajalikuks. Seejuures peavad ajateenistust vajalikumaks need noormehed, kes on ajateenistuse juba läbinud ning veidi vähem vajalikuks alles ajateenistusse kutsutud noormehed.

Tabel 1 - Suhtumine ajateenistuse läbimise vajalikkusesse

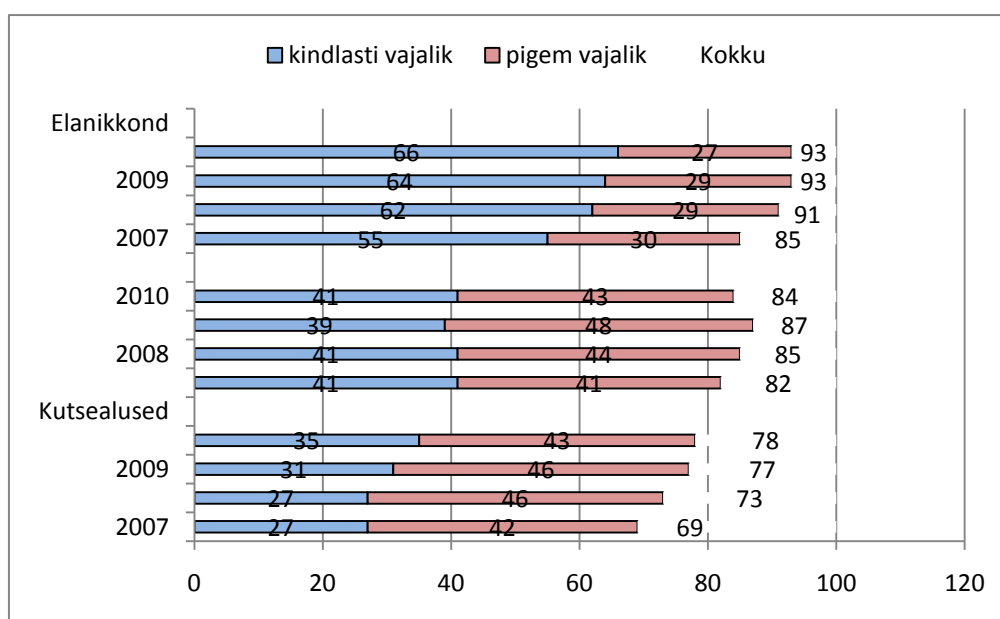
	Kindlasti vajalik	Pigem vajalik	Pigem v. täiesti mittevajalik	Ei oska öelda
Elanikkond tervikuna *	66%	27%	5%	2%
sh. 20-29 aastased mehed	56%	26%	15%	3%
Ajateenistuse läbinud/ reservväelased	41%	43%	12%	4%
Ajateenistusse kutsutud/ kutsealused	35%	43%	15%	7%

* kogu elanikkonna hoiakute kohta vt. -

http://www.kmin.ee/files/kmin/nodes/10645_Avalik_arvamus_ja_riiqikaitse_2010_september.pdf

Viimase nelja aasta jooksul toimunud küsitluste võrdlusandmed suhtumisest ajateenistuse vajalikkusesse on toodud allpool oleval joonisel.

Joonis 1 - Suhtumine ajateenistuse läbimise vajalikkusesse

Ajateenistuskohustuse laienemist naistele ei peeta vajalikuks. Reservi arvatutest leidis 82%, et naised pigem ei peaks või kindlasti ei peaks ajateenistust läbima, vaid 12 protsenti suhtus naiste ajateenistusse soosivalt. Kutsealustest oli naiste ajateenistuse vastu 78%; poolt 14%.

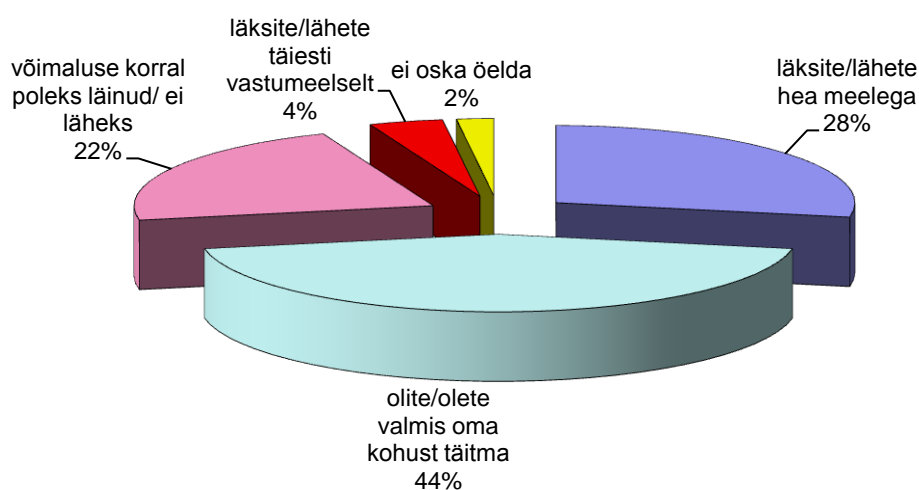
Septembris 2010 toimunud elanikkonna arvamusküsitluses oli suhtumist naiste ajateenistusse küsitud pisut teistsuguses sõnastuses kui varem – vastusevariantides oli välja pakutud erinevaid ajateenistuse läbimise võimalusi naiste jaoks.

Nende tulemuste põhjal võib öelda, et naiste ajateenistuse vastu on vaid kolmandik elanikkonnast. Samas peab vaid kaks protsenti õigeks naiste kohustuslikku ajateenistust. Enamik (kokku 61%) leiab, et naistele tuleks võimaldada ajateenistust läbida vabatahtlikult, sealhulgas 24% arvates peaksid naised sel juhul läbima ajateenistuse samadel tingimustel meestega, 37% arvates aga eraldi programmi järgi.

Vaatamata sellele, et ajateenistuse olulisust üldiselt tunnustatakse, on noormeeste isiklik emotsionaalne valmisolek ajateenistusse minna mõnevõrra madalam kui üldine toetus ajateenistusele.

Küsimusele, milliste tunnetega vastaja ise ajateenistusse läks/läheb, saame nii kutsealuste kui ka reservväelaste poolt sarnased vastused.

Joonis 2 – Milliste tunnetega Te ajateenistusse lähete/ läksite?

Varasemates küsitlustes oli sama küsimuse juures eraldi vastusevariandina välja toodud ka võimalus, et vastaja avaldas ise soovi ajateenistusse asuda. Näiteks 2009. aasta küsitluses oli selliseid vastajaid 16 protsenti. Seekordses küsitluses küsiti aga vabatahtlikku sooviavaldust eraldi küsimusena, millest selgus, et ise oli avaldanud soovi ajateenistusse asuda tervelt 25% vastanutest (19% kutsealustest ja 35% reservväelastest). Suurem protsent reservväelaste hulgas ei ole siiski tõenäoliselt tingitud aastakäikude erinevusest, vaid pigem sellest et vabatahtlikult ajateenistusse läinud on tõenäoliselt enam motiveeritud pärast reservi arvamist KRA küsitlusele vastama.

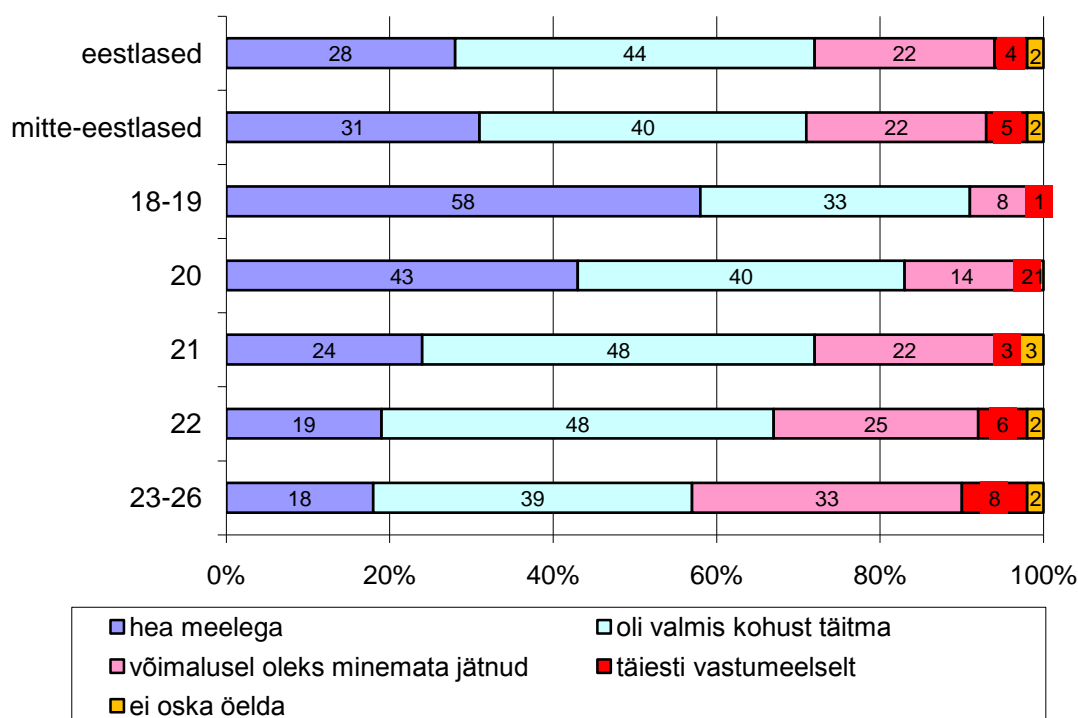
On muidugi ootuspärane, et enamik neist, kes avaldas ise soovi ajateenistusse minna, sinna ka hea meelega lähevad (nende hulgas annab sellise vastuse 59%). Samas on vabatahtlike hulgas ka selliseid, kes põhjendavad ajateenistusse minekut valmisolekuga kohust täita (35%) või kes võimaluse korral sinna üldse ei läheks (6%). Seega oli nimetatud kahe küsimuse lahutamise seekordses küsitluses igati põhjendatud (vt. ka allolev tabel 2).

Tabel 2 – Milliste emotsioonidega mindi ajateenistusse (seos ise soovi avaldamisega)

	Ise soovi avaldanud n=440	Kutse alusel tulnud n=1348
Lähete/läksite hea meelega	59%	18%
Olite valmis oma kohust täitma	35%	47%
Võimaluse korral ei oleks läinud	5%	27%
Läks täiesti vastumeelselt	1%	6%

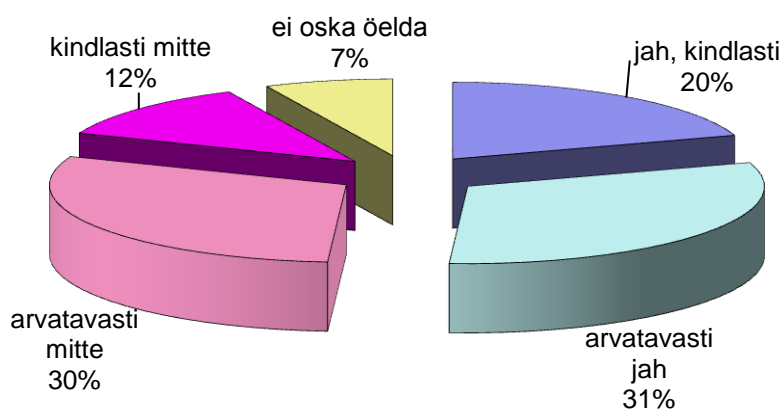
Varasemates küsitlustes esinenud vene keelt kõnelevate noormeeste suurem valmisolek ajateenistust läbida ei leidnud selles küsitluses sarnaselt eelmisel aastal tehtud uuringuga enam kinnitust. Küll on aga endiselt oluline seos vanusega. Mida vanem on vastaja, seda vastumeelsemalt ta ajateenistusse läheb. Seetõttu oleks ilmselt otstarbekas, kui ajateenistus läbitaks võimalikult noores eas. Nagu edaspidisest analüüsist välja tuleb, peavad sellist lahendust kõige sobivamaks ka noormehed ise.

Joonis 3 – Milliste tunnetega Te ajateenistusse lähete/ läksite?

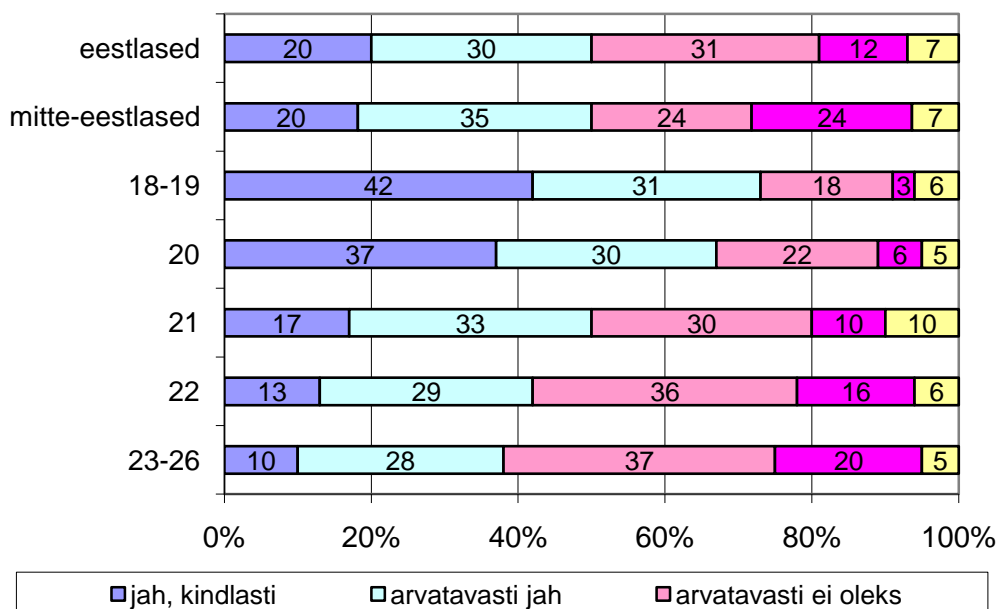
Kui ajateenistus ei oleks kohustuslik, oleks meie poolt küsitletutest sellegipoolest kindlasti ajateenistusse läinud 20% ning 31% oleks seda teinud arvatavasti. Seega on juba pooled noormehed valmis ka vabatahtlikult ajateenistusse minema (eelmisel aastal oli selliseid vastajaid 48%). 42 protsenti küsitletutest vabatahtliku ajateenistuse puhul sinna kindlasti (12%) või arvatavasti (30%) ei läheks. Ka sellele küsimusele antud vastustes ei ole erinevust kutsealuste ja reservväelaste hoiakutes.

Joonis 4 - Kui ajateenistus oleks vabatahtlik, siis kas Teie oleksite asunud ajateenistusse?

Kui mõnes varasemas küsitluses tuli ilmseks vene noormeeste suurem valmisolek vabatahtlikult ajateenistusse minna, siis seekord taoline erinevus puudus. Küll aga erinevad erinevas vanuses vastanute hoiakud.

Joonis 5 - Kui ajateenistus oleks vabatahtlik, siis kas Teie oleksite asunud ajateenistusse?

Kuna ajateenistusega ei ole hõlmatud kõik noormehed, siis võivad need, keda ajateenistusse kutsutakse, tunda end ebavõrdseks kohelduna. Ühe kalendriaasta jooksul kutsutakse ajateenistuskohustust täitma vaid 2500-2700 kutsealust.

Seni ei ole Eestis ulatuslikumalt rakendatud asendusteenistust, mida üldise põhimõttena peaks õigeks suurem osa elanikkonnast ning ka ajateenistusse kutsututest ja selle läbinutest. Seda, et kaitseväge mittedobivaid noormehi tuleks kutsuda asendusteenistusse, rakendades neid päästetöödel, keskkonnakaitses jm. peaks kindlasti vajalikuks 45% ja pigem vajalikuks 31% ajateenistuse läbinud noormeestest (kokku seega 76%). Kutsealuste seas on asendusteenistust kindlasti vajalikuks pidavate vastajate osakaal 28%, pigem vajalikuks peab seda 40% (kokku seega 68%).

Elanikkonna seas tervikuna pidas jaanuaris 2010 kaitseväge mittedobivate noormeeste asendusteenistust kindlasti või pigem vajalikuks 80 protsenti küsitletutest.

Tabel 3 - Suhtumine asendusteenistuse vajalikkusesse

	Kindlasti vajalik	Pigem vajalik	Pigem v. täiesti mittevajalik	Ei oska öelda
Elanikkond tervikuna *	40%	40%	18%	2%
Ajateenistuse läbinud	45%	31%	19%	5%
Ajateenistusse kutsutud	28%	40%	23%	9%

* kogu elanikkonna hoiakute kohta vt. -

http://www.kmin.ee/files/kmin/nodes/9080_2010_01_Kaitseministeerium.pdf

Et ajateenistuskohustuse täitmisel oleks rohkem vaja rakendada üldise kohustuse nõuet (st. et need, kes ajateenistusse ei sobi, läbiksid kaitseväästteenistuse muul viisil) või tuleks ajateenistuse läbinute puhul rakendada täiendavaid stiimuleid, sellest annab tunnistust küsitletute nõustumine või mittenõustumine ajateenistuse ja sellest vabastamise kohta esitatud väidetega. Leitakse, et ajateenistusest vabastatakse liiga tühistel põhjustel, samas puudub nende jaoks, kes ajateenistuse läbivad, piisav motivatsioonisüsteem, mis neid ajateenistusest kõrvalejäänutest esile tõstaks (vt. tabel 4).

Tabel 4 - Kuivõrd Te nõustute järgmiste väidetega?

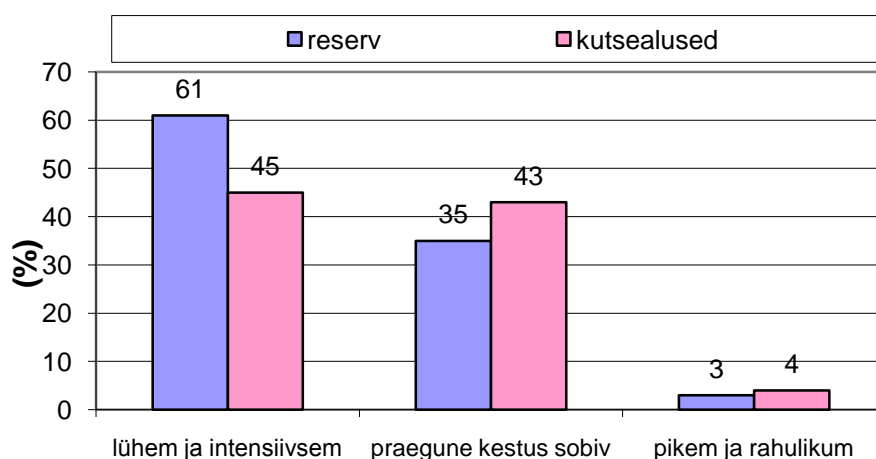
	Reservväelased	Kutsealused
Ajateenistusest vabastatakse tervise tõttu liiga kergesti		
nõus	35%	25%
pigem nõus	31%	29%
Ajateenistuse läbinutel võiksid olla teatud hüved ja soodustused		
nõus	73%	55%
pigem nõus	19%	29%

Üheks põhjuseks tõrjuvaks suhtumiseks ajateenistusse minekul võib olla ajateenistusele kuluv aeg – eriti seetõttu, et ajateenistusest vabastatutel jääb see aeg ju puhtalt oma tarbeks kasutada. Kui kutsealuste seas jagunevad arvamused selle kohta, kas praegune ajateenistuse pikkus on sobiv või võiks see olla lühem ja intensiivsem, enam-vähem võrdselt pooleks, siis ajateenistuse kogemusega noormeeste arvamus kaldub selgelt lühema ja intensiivsema ajateenistuse kasuks (joonis 6).

Mida kõrgem on vastaja haridustase, seda enam peab ta õigeks lühemat ajateenistust (kõrgharidusega kutsealustest toetab seda 61, reservväelastest koguni 75 protsenti; samas põhiharidusega kutsealustest üle poole peab praegust kestust sobivaks).

Toetus lühemale ajateenistusperioodile kasvab ka koos vastaja vanusega – üle 21 aastastest sooviks lühemat ajateenistust enam kui pooled vastajad. Eestlaste seas on toetus lühemale ajateenistusele suurem kui venekeelsete noormeeste seas.

Joonis 6 – Milline peaks olema ajateenistuse kestus?

Sobivaimaks hetkeks ajateenistusse minekul peetakse aega vahetult pärast keskhariduse omandamist – seda peab sobivaimaks 71% reservi arvatutest ja 55% ajateenistusse kutsututest. 18 protsenti kutsealustest peaks õigeks vabalt valitud aega enne 28-aastaseks saamist, kümnendik aga pärast kõrgkooli lõpetamist.

Vaid kõrgharidusega kutsealuste ja reservväelaste seas on toetus ajateenistusse minekusse kohe pärast keskhariduse omandamist keskmisest madalam, ehkki esikohal (38%). Keskmisest märksa enam pooldatakse ajateenistust pärast kõrgkooli lõpetamist (23%) või vabalt valitud ajal (15%).

Lähikonna suhtumisest ajateenistusse

Väga olulist mõju suhtumisele ajateenistusse avaldavad kahtlemata lähima suhtlusringkonna hoiakud. Väga tugev on perekonna toetus ajateenistusse minekule, positiivne suhtumine domineerib selgelt ka sõprade/eakaaslaste hulgas, ehkki siin esineb neljandiku poolt ka negatiivset suhtumist. Kuigi ka tööandjate hulgas on positiivne suhtumine ülekaalus (41%), on siin siiski kolmandiku poolt väljendatud ka negatiivset suhtumist. Tööandja suhtumine puudutas küll vaid veidi enam kui pooli küsitletutest, kuid olukord, kus tööandjad kalduvad ajateenistuses nägema oma põhitegevust häirivat faktorit, on ikkagi muret tekitav.

Tabel 5 – Kuidas suhtusid Teie ajateenistusse asumisse Teie ...

	Hästi	Pigem hästi	Pigem halvasti või halvasti	Ei osanud seisukohta võtta/ ei tea
... vanemad	49%	33%	12%	6%
... sõbrad, eakaaslased	28%	39%	24%	9%
... tööandja /kui töötasite/ vastas 56% küsitletuist	19%	24%	32%	25%

Vastaja enda meeleolud ajateenistusse minekul korreleeruvad väga otseselt ümbruskonna suhtumisega. Millest ei saa muidugi üks-üheselt järeldada, et üks oleks teise põhjuseks, vaid üksnes seda, et vastaja enda ja tema lähima suhtlusringi hoiakud ajateenistuse suhtes on sarnased. Igatahes võib selle põhjal järeldada, et ajateenistuse suhtes positiivse hoiaku kujundamine ei saa piirduda üksnes kutsealuste endiga, vaid ühiskonnaga laiemalt.

Tabel 6 – Milliste tunnetega Te ajateenistusse lähete/ läksite (lähikonna suhtumise lõikes)

	Vanemad suhtusid		Sõbrad suhtusid		Tööandja suhtus	
	hästi	halvasti	hästi	halvasti	hästi	halvasti
Läks hea meelega	43%	5%	49%	9%	52%	14%
Oli valmis kohust täitma	45%	31%	43%	33%	38%	37%
Võimaluse korral ei oleks läinud	10%	41%	7%	40%	11%	34%
Läks täiesti vastumeelselt	1%	22%	0%	16%	0%	13%

Ajateenistuse ülesannetest

Tänavu oli küsimustikesse lülitatud ka küsimus, mida on juba mitmel aastal esitatud elanikkonna avaliku arvamuse uuringutes – mida peetakse ajateenistuse peamiseks eesmärkideks.

Ootuspäraselt seatakse esikohale kõige sagedamini sõjaliste oskuste omandamist. Sama ülesanne jääb kutsealuste ja reservväelaste jaoks olulisimaks ka kolme olulisema eesmärgi summeerimisel, ent elanikkonna jaoks tervikuna tõuseb selleks hoopis oskuste omandamine erinevates tsiviilhädaolukordades tegutsemiseks. Viimane ülesanne on oluliselt teisel kohal kutsealuste jaoks. Reservväelased aga tähtsustavad sageduselt teisena hoopis oskuste omandamist hakkamasaamiseks füüsiliselt raskete ülesannete ja stressiga. Kui avalikkuse jaoks on reservi ettevalmistamine mobilisatsiooniks oluliselt viimasel kohal, siis ajateenistuse läbinud noormehed mõistavad ka selle ülesande olulisust, ehkki ei sea seda oluliselt samuti esiplaanile (vt. tabel 7).

Võib öelda, et kui kutsealuste arusaamad ajateenistuse eesmärkidest on rohkem sarnased avaliku arvamuse keskmisele, siis ajateenistuse läbinutel on need muutunud rohkem sõjalisi aspekte tähtsustavaks (õpetada sõjalisi oskusi ja valmistada ette reservi).

Tabel 7 – Mis eesmäärke peaks täitma ajateenistus?

	Eesti avalik arvamus (sept. 2010)		Reservväelased		Kutsealused	
	Kõige olulisem	Kolm kokku	Kõige olulisem	Kolm kokku	Kõige olulisem	Kolm kokku
Õpetama sõjalisi oskusi	39%	57%	56%	79%	43%	67%
Õpetama oskusi, kuidas saada hakkama füüsiliselt raskete ülesannete/ olude ning stressiga	8%	49%	12%	57%	12%	51%
Õpetama oskusi tegutsemiseks tsiviilhädaolukordades (katastroofid, õnnetused)	23%	64%	8%	38%	19%	59%
Andma hea füüsilise ettevalmistuse ning juurutama sportlikku eluviisi ka kogu ülejäänud eluks väljaspool ajateenistust	9%	46%	8%	45%	14%	52%
Andma teadmisi Eesti põhiseaduslikust korrast ja riigikaitse põhimõtetest	7%	28%	3%	28%	6%	34%
Valmistama ette reservkaitseväge mobilisatsiooniks	2%	12%	10%	33%	5%	22%
Kasvatama patriotismi ja isamaalisi väärtusi	10%	35%	X	X	X	X

Ajapikenduste kasutamisest

Enne ajateenistusse asumist oli ajapikendust kasutanud 37% küsitlusele vastanud reservväelastest ja 29% kutsealustest. Peamiseks põhjuseks ajapikenduse andmisel oli hariduse omandamine (nii reservväelastel kui ka kutsealustel 79%). Järgnesid ajapikendus haiguse või tervisehäire raviks 23% ja ajapikendus perekondlikel või majanduslikel põhjustel 3%.

2 Arvamused kaitseväest

Uringust selgus, et kolm neljandikku ajateenistuse läbinud noormeestest jäävad oma teenistusajaga kaitseväes täiesti või üldiselt rahule, rahulolematuid on vaid viiendik (täpsemalt vt. aruande 3. peatükist). Et ajateenistus täidaks temale pandud ülesanded ning vastaks ka ajateenijate ootustele, on oluline teada, millise ettevalmistuse ja ettekujutustega noormehed ajateenistusse lähevad, milliseid teadmisi ja oskusi nad loodavad sealt saada ning milline on üldse Eesti kaitseväge kuvand ajateenistusse asujate silmis?

Ettekujutus kaitseväest

Kõige enam peetakse kaitseväge **distsiplineeritud** organisatsiooniks, mis **annab eluks vajalikke oskusi ja hea sõjalise väljaõppe**.

Kaitseväge ei peeta **vägivaldseks** organisatsiooniks, kuid paljud vastajad (eelkõige reservväelased) kahtlevad selle **tehnilise varustatuse tasemes ja demokraatlikkuses**. Ajateenistusse siirdujad on kaitseväge iseloomustavate näitajate suhtes märksa positiivsemate ootustega kui reservväelased pärast tegelikkusega kokku puutumist. Reservväelased annavad kutsealustest madalamaid hinnanguid ka ajateenistuses antavatele oskustele, kaitseväge kaasaegsusele ja uuenduslikkusele.

Alljärgnevas tabelis on toodud kaitseväge iseloomustavad omadused keskmiste hinnangute järjestuses:

Tabel 8 – Nõustumine väidetega kaitseväge kohta

Eesti kaitsevägegi ...	KÕIK	Ajateenistuse läbinud (reservväelased)			Ajateenistusse kutsutud (kutsealused)		
	keskmine	X	1 + 2	4 + 5	X	1 + 2	4 + 5
On distsiplineeritud	4,26	3,99	7%	75%	4,40	3%	76%
Annab eluks vajalikke oskusi	3,94	3,67	16%	60%	4,08	7%	73%
Annab hea sõjalise väljaõppe	3,90	3,69	11%	62%	4,02	5%	71%
On uuendustele avatud	3,59	3,36	22%	49%	3,71	13%	59%
On kaasaegne	3,53	3,28	22%	44%	3,66	12%	58%
Annab head võimalused karjääriks	3,35	3,32	25%	46%	3,37	22%	45%
On tehniliselt hästi varustatud	3,18	2,79	40%	27%	3,38	17%	45%
On demokraatlik	3,07	2,61	47%	28%	3,31	21%	44%
On vägivaldne	1,95	1,64	84%	6%	2,13	59%	11%

Hinnangud anti viiepallisel skaalal, kus „5“ tähendas täielikku nõusolekut ja „1“ üldse mitte nõustumist

Kui võrdleme ootusi sellele, milliseid erioskusi loodetakse ajateenistuses omandada ja mida seal tegelikult omandatakse, siis on varasemates uuringutes esinenud vahe tegelikkuse ja ootuste vahel vähenenud: ootustele vastab nii meeskonnatöö oskuste, planeerimisoskuste kui ka meditsiinikoolituse omandamise tase. Oodatust vähem omandatakse ellujäämisoskusi. Suurim erinevus on autosõiduoskuste omandamises – seda oskust loodavad ajateenistusest saada pooled kutsealused, omandab selle oskuse vaid neljandik.

Venekeelsete noormeeste jaoks on oluline võimalus omandada eesti keel, mille edukat realiseerumist kinnitavad ka reservi arvatud venekeelsete vastajate hinnangud.

Ootused inglise keele ja arvutioskuste omandamisele pole eriti kõrged ja neid ajateenistuses ka ei pakuta – vähemalt paistab nii reservväelaste vastuste põhjal.

Tabel 9 - Milliseid erioskusi Te ajateenistuses omandasite/ loodate omandada?

	Reservväelased	Kutsealused
Meeskonnatöö oskused	70%	64%
Ellujäämisoskused	54%	74%
Planeerimisoskused	52%	53%
Autosõiduoskus	25%	61%
Meditsiinikoolitus, esmaabi	55%	51%
Inglise keele oskus	1%	18%
Eesti keele oskus sh. venekeelsete noorte hulgas	10% 79%	11% 71%
Arvutioskused	2%	12%

Küllaltki üksmeelselt pooldavad vastajad seisukohta, et ajateenistuses läbitud õppe kohta tuleks väljastada tunnistusi, mida saaks esitada tsiviilelus kutseoskusi tõendavate dokumentidena: seda peab kindlasti vajalikuks 71% ja pigem vajalikuks 23% küsitletutest, erinevused kutsealuste ja ajateenistuse läbinute vahel puuduvad.

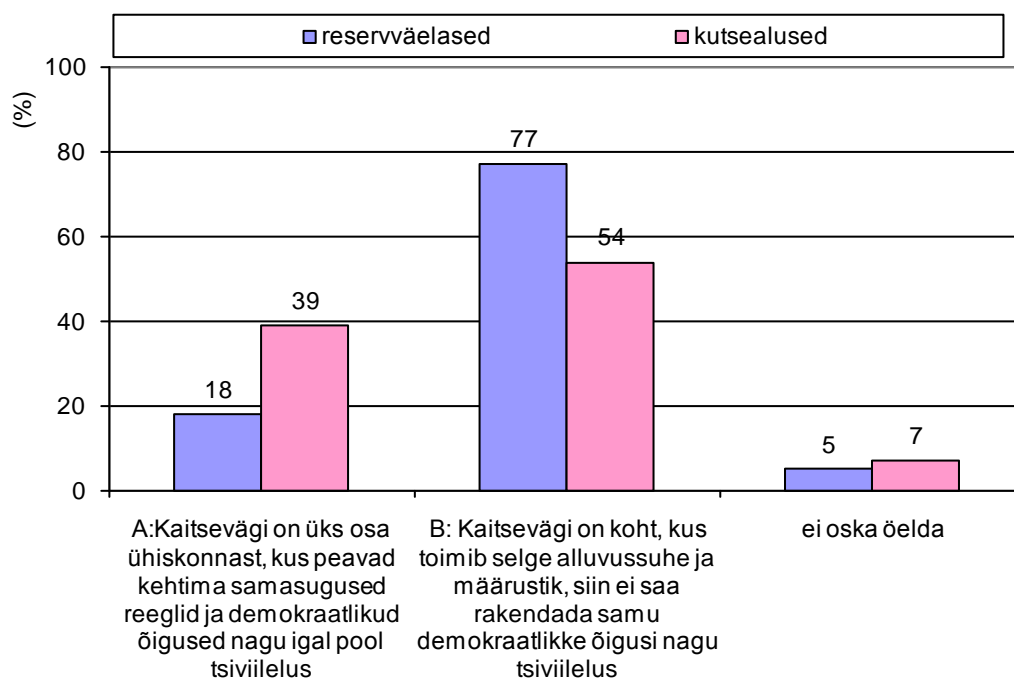
Enam kui kuuskümmend protsenti küsitletutest loodab, et ajateenistuse läbimine annab neile tulevikus parema võimaluse töökoha leidmiseks (kindlasti arvab nii 18%, mõningal määral 52% vastanuist), sellist lootust ei jaga neljandik.

Suhtumise kujunemisel ajateenistusse on oluline ka see, kuidas suudavad tsiviilelust tulnud noormehed ennast allutada karmidele distsipliinõuetele. Seetõttu palusime küsitletavatel teha valik kahe seisukoha vahel, millest selgub, kas kaitseväeteenistust nähakse tsiviilelu loogikast lähtudes, oodates siin samade reeglite ja demokraatlike õiguste kehtimist nagu kõigis teistes ühiskonnaelu sfäärides või aktsepteeritakse kaitseväge kohana, kus määrav roll on selgel alluvussuhtel ja määrustikul.

Enam kui kolm neljandikku reservväelastest ja pooled ajateenistusse kutsututest nõustuvad sellega, et sõjavägi toimib tsiviilelust mõnevõrra erinevalt, tuginedes alluvussuhetele ja määrustikule. 39% ajateenistusse kutsututest ja 18% ajateenistuse läbinutest ootaks aga ka kaitseväes suuremat demokraatiat ning toimimist selliste reeglite alusel, mida järgitakse ühiskonnaelu muudes sfäärides.

Taolised hoiakud on olnud üllatavalt püsivad: aasta tagasi oli vastuste jaotus peaaegu protsendipealt sama. See osutab, et ajateenistuse vältel suudetakse küllalt olulise osa noormeeste ettekujutust kaitseväes teenimise reeglitest muuta.

Joonis 7 – Kumb seisukoht on lähedasem Teie arusaamadele?

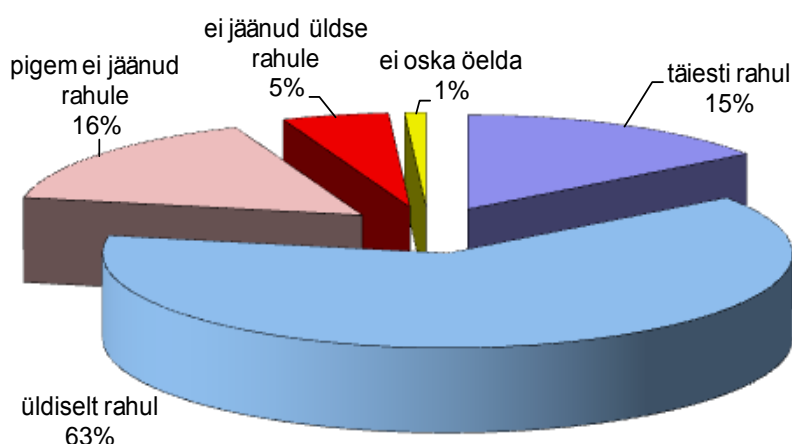

3 Hinnangud ajateenistusele

Ajateenistuse läbinutelt küsiti, kuidas nad oma teenistusega kaitseväes rahule jäid ning paluti anda hinnanguid erinevatele väeosa/väljaõppekeskuse tegevust puudutavatele aspektidele.

Kui eelmisel aastal oli oma teenistusajaga täiesti või üldiselt rahule jäänud noormeeste osakaal vaid 65 protsenti, siis seekord on rahulolu taas tõusnud samale tasemele, kus see oli 2007. ja 2008. aastal. Oma ajateenistusega jäi rahule 78% reservväelastest, rahulolematuid oli viiendik.

Joonis 8 – Kuivõrd rahule jäite oma ajateenistusega kaitseväes?

Kõige madalam on rahulolu kõrgharidusega reservväelaste hulgas – rahul on 71%, rahulolematud 29%. Ülejäänud gruppide lõikes rahulolu oluliselt ei erine.

Vaatamata sellele, et rahulolematuid oli vaid 21 protsenti, andis lahtisele küsimusele „Mis Teid ajateenistuses häiris, miks Te ei jäänud rahule“ vastuse ligi kolmandik küsitletutest. Seega esines ajateenistuse juures häirivaid momente ka neil, kes oma teenistusajaga üldiselt rahule jäid.

Kõik vabades vastustes esitatud rahulolematuse põhjused on ära toodud käesoleva aruande lisa. Üldistatult võib öelda, et peamised etteheited ajateenistusele puudutavad **organisatsioonilisi puudujäärke** ning vahetult ajateenijatega tegelevate **kaadrikaitseväelaste suhtumist ning vähest professionaalsust**. Kui võtta aluseks rahulolematuse põhjused (toonitagem veelkord, et neid esitas ikkagi vähemus reservväelastest!), võib järeldada, et **ajakasutus väljaõppeperioodi kestel ei ole just kõige efektiivsem**. Küllap sellest ka reservväelaste hulgas domineerinud arvamus, et ajateenistus võiks toimuda lühema ajaga (vt. aruande 1. peatükk lk. 18). Kindlasti ei saa ajateenijaid alati kohelda „siidkinnastes“, kuid noormeestele ei tohiks jääda muljet, et raskusi sihilikult ja pahatahtlikult tekitatakse.

Kindlasti on ajateenistuse korraldamise puhul oluline, milline on erinevates väeüksustes teenistuses olnud noormeeste rahulolu tase.

Tabel 10 - Kuidas te jäite rahule ajateenistusega kaitseväs?

	KÕIK	Staabi- ja sidepataljon	Vahipataljon	Viru jalaväepataljon	Kuperjanovi jalaväepataljon	Suurtükiväepataljon	Õhutõrjepataljon	Pioneeripataljon	Logistikapataljon	Mereväebaas
Täiesti rahule	15%	14%	11%	15%	17%	8%	27%	15%	16%	7%
Üldiselt rahule	63%	70%	57%	61%	61%	76%	55%	69%	65%	64%
Pigem või üldse mitte	21%	14%	31%	22%	21%	16%	19%	14%	16%	25%

Nii suuri erinevusi rahulolus, kui neid esines uuringuseeria alguses 2007. aastal, enam väeüksuste vahel ei ole. Endiselt on keskmisest enam rahulolematuid (31%) Vahipataljonis teeninute hulgas, neljandik vastanutest ei jäänud rahule teenistusega Mereväebaasis.

Kõige rohkem täiesti rahule jäänuid oli Õhutõrjepataljonis teeninute seas (27%). Kui aga juurde võtta ka üldiselt rahule jäänute osakaal, on neli viiendikku reservi arvatutest rahul oma teenistusega lisaks Õhutõrjepataljonile (82%) ka Staabi- ja sidepataljonis (84%), Suurtükiväepataljonis (84%), Pioneeripataljonis (84%) ja Logistikapataljonis (81%).

Teenistusperioodiga rahulejäämist mõjutavad kindlasti paljud erinevad asjaolud. Meie oma uuringus palusime anda hinnangu väeosa ohvitseride tegevusele ning elamis- ja väljaõppekeskkonnale väeosas, hinnata teenistusperioodi tulemust (kas vastaja tunneb end pärast ajateenistust tugevamana, enesekindlamana, targemana), kirjeldada teenistusperioodi vältel saadud karistusi ning anda hinnang määrusteväliste suhete esinemisele väeosas.

Üksuse ohvitserkonnale antud hinnangute puhul on üldiseks seaduspärasuseks, et kõrgemate auastmetega ohvitserid saavad ajateenistuse läbinutelt ka kõrgemaid hinnanguid. Kõige kriitilisemad ollakse väeosa allohvitseride tegevuse suhtes (kellega ajateenijatel on kahtlemata kõige tihedam kontakt), kõige positiivsemaid hinnanguid saavad väeosa ülemad (kellega tõenäoliselt tavaline ajateenija väga sageli kokku ei puutu) (tabel 11).

Tabel 11 - Keskmised hinnangud väeosade ohvitseridele

	KÕIK	Staabi- ja sidepataljon	Vahipataljon	Viru jalaväepataljon	Kuperjanovi jalaväepataljon	Suurtüki- väepataljon	Õhutõrjepataljon	Pioneeripataljon	Logistika-pataljon	Mereväebaas
Ajateenijatest allohvitserid	3,28	2,93	3,45	3,23	3,47	3,55	2,88	3,27	3,58	2,76
Nooremallohvitserid	3,43	3,45	3,63	3,45	3,60	2,88	3,51	3,40	3,26	3,26
Vanemallohvitserid	3,76	3,91	3,60	3,74	3,69	3,69	4,17	3,84	3,65	3,74
Nooremohvitserid	3,63	3,43	3,63	3,70	3,63	3,34	4,00	3,86	4,03	3,44
Vanemohvitserid	3,95	4,05	3,80	4,23	3,89	3,64	4,50	4,08	4,18	3,78
Väeosa ülem	4,17	4,07	4,46	4,44	4,32	3,77	4,27	4,18	3,91	4,36

Vastuste jaotumine erinevate skaalaväärtuste lõikes („5” – väga hea; „1” – väga halb) on toodud aruande lisas olevates tabelites.

Keskmised hinnangud väeüksuse allohvitseridele ja ohvitseridele on üldiselt kõrged – enamasti küündivad nad üle viiepallise skaala keskpunkti. Enamike väeosa juhtide puhul on keskmine hinnang üle nelja palli, mõnes väeüksuses küündivad sellele tasemele ka ohvitseridele ning Õhutõrjepataljonis ka vanemallohvitseridele antud hinnangud.

Alla keskmise hinnanguid pälvivad ajateenijatest allohvitserid Mereväebaasis, Õhutõrjepataljonis ning Staabi- ja Sidepataljonis.

Ka ajateenistuse erinevatele külgedele annavad reservväelased kõrgeid hinnanguid. Kõige positiivsemalt hinnatakse suhteid teiste ajateenijatega, toitlustamist ja elamistingimusi. Kõige madalama hinnangupalli (ehkki siiski napilt üle skaala keskmise) pälvivad võimalused vaba aja veetmiseks (vt. tabel 12, protsentjaotused toodud aruande lisas olevates andmetabelites).

Tabel 12 - Keskmised hinnangud ajateenistuse erinevatele külgedele

	KÕIK	Staabi- ja sidepataljon	Vahipataljon	Viru jalaväepataljon	Kuperjanovi jalaväepataljon	Suurtükiväepataljon	Õhutõrjepataljon	Pioneeripataljon	Logistika-pataljon	Mereväebaas
Väljaõppe tase	3,86	3,67	3,67	4,23	3,89	3,69	3,88	4,01	4,00	3,89
Elamistingimused	4,01	3,84	2,68	3,91	4,50	4,33	4,53	4,66	3,24	3,00
Toitlustamine	4,24	4,77	2,91	4,03	4,34	4,37	4,67	4,63	4,41	4,18
Meditsiiniabi	3,85	4,09	3,64	3,79	3,84	4,02	3,56	3,89	4,00	3,85
Sportimisvõimalused	3,46	3,43	3,16	2,81	4,38	3,45	3,40	3,00	2,54	3,75
Suhted teiste ajateenijatega	4,26	4,39	4,28	4,23	4,35	4,12	4,21	4,21	4,17	4,11
Suhted ülematega	3,80	3,65	3,62	3,84	3,82	3,73	4,07	3,97	3,77	3,57
Võimalused vaba aja veetmiseks	3,05	3,45	2,55	2,54	3,55	3,20	3,26	3,13	2,56	2,18
Võimalused külastada koduseid	3,68	3,95	3,39	3,58	3,72	3,12	4,16	4,00	3,46	3,25

reservväelased

Kõige olulisem ajateenistuse seisukohalt on kahtlemata see, et väljaõppe taset hinnatakse kõikides väeüksustes ühtlaselt kõrgeks.

Mitmed muud parameetrid sõltuvad väeüksuse käsutuses olevast infrastruktuurist. Nii on elamis-, sportimis- ja muud vaba aja veetmise võimalused kõige paremad Kuperjanovi jalaväepataljonis; kõige nirum paistab seis olevat Vahipataljonis ja Mereväebaasis.

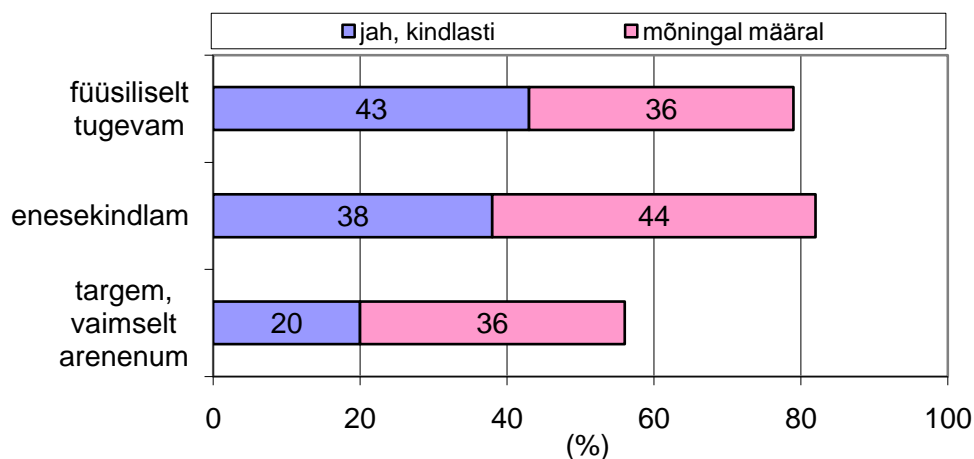
Ajateenistusse kutsutute ootuste tase kõikide loetletud ajateenistuse tingimuste suhtes on väga kõrge – pea kõiki küsimustikus loetletud tegureid peetakse väga või küllaltki olulisteks (skaalaväärtused „5” või „4”), olulisuse keskmine väärtus varieerub 4,45-st (suhted ülemustega ja elamistingimused) kuni 4,64ni (toitlustamine).

Tabel 13 - Keskmised ootused ajateenistuse erinevate külgede suhtes

	Keskmine	Oluline „4“ v. „5“	Tähtsusetu „1“ v. „2“
Väljaõppe tase	4,58	91%	2%
Elamistingimused	4,45	87%	2%
Toitlustamine	4,64	93%	1%
Meditasiiniabi	4,62	92%	1%
Sportimisvõimalused	4,52	90%	3%
Suhted teiste ajateenijatega	4,53	90%	2%
Suhted ülematega	4,45	88%	2%
Võimalused vaba aja veetmiseks	4,53	90%	2%
Võimalused külastada koduseid <i>kutsealused</i>	4,51	86%	4%

Neli viiendikku ajateenistuse läbinutest tunneb ennast teenistusaja järel füüsiliselt tugevama ja enesekindlamana, enam kui pooled (56%) ka targema ja vaimselt arenenumana.

Seda, et ajateenistus neid omadusi pole mõjutanud, leiab vaimse arengu puhul 23%, füüsilise tugevuse puhul 14% ja enesekindluse puhul vaid kuus protsenti küsitletutest.

Joonis 9 – Kas tunnete, et olete pärast ajateenistuse läbimist ...

Vastustes avatud küsimusele, mida peavad reservväelased olulisimaks ajateenistusest kaasa saadud oskuseks, tõstetakse kõige enam esile erinevad **sõjalisi oskusi** – relvade käsitlemist, oskust lahingolukorras käituda, topograafia tundmist jms. Selliseid vastuseid andis **21 protsenti** reservväelastest.

Teisena tõstetakse esile **füüsilise vastupidavuse ja stressitaluvuse saavutamist ning oskust hakkama saada ekstreemsetes oludes** – **19 protsenti** reservväelaste poolt. Möödunud talv oli mitmeski mõttes väga eriline – nii temperatuuri kui ka lumerohkuse poolest – nii on paljudel reservväelastel sel ajal toimunud metsalaager jäänud eriti meeldejääviks kogemuseks.

Ülejäänud oskustest märgitakse veel **juhtimis- ja planeerimisoskusi** (12%); **meeskonnatöö tegemise ja kaaslastega arvestamise oskust** (12%); **autojuhtimise oskust ja omandatud kategooriat** (11%) ning **distsipliini, enesekontrolli ja kannatlikkuse** omandamist (10%).

6 protsenti peab oluliseks ajateenistuses saavutatud suuremat **enesekindlust, tahtejõudu ja iseseisvust**; 4 protsenti märgib ära seal omandatud **parameedikü või esmaabioskusi**.

Vabade vastuste täielik loetelu on ära toodud uuringuaruande lisas.

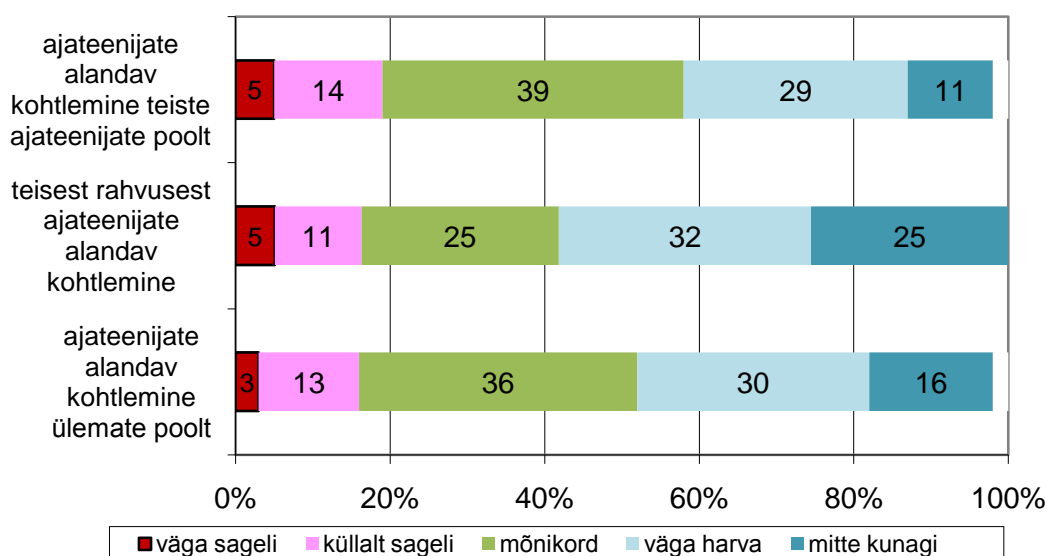
Määrustikuvälised suhted

Nõukogude armee puhul oli üheks suurimaks ajateenistuse ees vastumeelsust tekitavaks faktoriks kartus nn „*dedovština*“ ees. Negatiivse pärandina on nn „määrustikuvälised suhted“ edasi kandunud ka mitmetesse post-nõukogulikesse militaarorganisatsioonidesse (meedia vahendusel on levinud infot selliste traditsioonide jätkumisest Venemaa relvajõududes).

Üheks oluliseks saavutuseks Eesti kaitseväge ülesehitamisel võib pidada juba eespool välja toodud häid suhteid ajateenijate vahel. Keskkonnas, kus suur hulk noori mehi pikka aega koos elavad ja tegutsevad, ei ole seda sugugi lihtne saavutada. Seda hinnatavamad on küsitluse tulemused, milles ligi pooled ajateenistuse läbinutest väidavad, et nad ei ole või on väga harva kokku puutunud ajateenijate alandava kohtlemisega ülemate poolt, 40% eitab alandava kohtlemise esinemist ajateenijate omavahelistes suhetes ning 57% teisest rahvusest ajateenijate alandavat kohtlemist.

Alandavat kohtlemist ülemate poolt ajateenijate suhtes on väga või küllalt sageli täheldanud 16%, teisest rahvusest ajateenijate suhtes samuti 16% ja ajateenijate omavahelistes suhetes 19% küsitletutest.

Joonis 10 – Kas te puutusite ajateenistuses kokku alljärgnevaga?

Kui 2007. aastal toimunud küsitluse tulemuste põhjal võis järeldada, et vene keelt kõnelevad noormehed tunnevad end ajateenistuses mõnevõrra ebaturvalisemalt, tajudes eestlastest sagedamini nii rahvuslikul pinnal toimuvat alandavat kohtlemist kui ka ajateenijate alandavat kohtlemist ülemate poolt, siis tänavuses küsitluses selliseid erinevusi ei ilmnenu. Pigem on tajunud alandavat kohtlemist sagedamini eestlastest reservväelased.

Et teatud probleeme ajateenijate omavahelistes suhetes siiski esile tuleb, sellest annavad kinnitust kõige nooremate (18-19 aastaste) ajateenistuse läbinute arvamused, kelle hulgast teiste ajateenijate poolset alandava kohtlemist on väga või küllaltki sageli täheldanud 33 protsenti.

Karistustest ajateenistuse jooksul

Kaitseväes viibimise vältel määrati karistuseks plaanivälisesse toimkonda 26 protsenti, muid karistusi 10 protsenti reservväelastest. Kartseriga pidi tutvust tegema siiski vaid kaks protsenti.

Mida madalam on ajateenija haridustase, seda tõenäolisemalt tuleb tal ette probleeme distsipliiniga: põhiharidusega reservväelastest sai toimkonnaga karistada 42% (kõrgharidusega vastanutest vaid 19%), kartseriga tegi tutvust 11% põhiharidusega reservväelastest.

Reservväelaste õigustest ja kohustustest ning valmisolekust kordusõppusteks

Reservi arvatutelt päriti ka seda, kas neid informeeriti piisavalt nende õigustest ja kohustustest reservväelasena ning kuidas nad suhtuvad võimalikku reservväelaste õppekogunemisel osalemisse.

35 protsenti leidis, et neile anti reservväelase õiguste ja kohustuste kohta täiesti piisavalt ja 36 protsenti arvas, et anti mõningal määral infot. Kuid kokku on siiski üle neljandiku reservväelastest, kellele ajateenistusest lahkumisel anti ebapiisavalt infot või ei antud seda üldse. Kui 2007. aasta küsitlusega võrreldes on info andmine tervikuna paranenud, siis võrreldes eelmise aasta küsitlusega on toimunud isegi mõningane tagasimine: 2009. aastal oli täiesti piisavalt informeeritute osakaal 49%, mõningal määral 31% ja ebapiisavalt või üldse mitte informeeritud oli 18%.

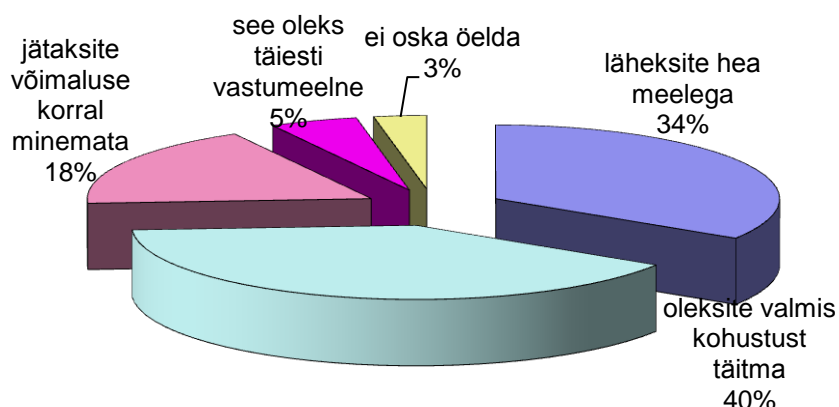
Väeosade lõikes on ajateenistusest lahkujatele informatsiooni antud väga erinevalt, kusjuures endiselt on halvimal informeerijaks jäänud Mereväebaas.

Tabel 14 - Kas ajateenistusest lahkumisel anti informatsiooni ...

	KÕIK	Staabi- ja sidepataljon	Vahipataljon	Virujalaväepataljon	Kuperjanovi jalaväepataljon	Suurtükiväepataljon	Õhutõrjepataljon	Pioneeripataljon	Logistikapataljon	Mereväebaas
täiesti piisavalt	35%	32%	42%	31%	47%	22%	18%	40%	27%	4%
mõningal määral	36%	43%	34%	39%	37%	53%	32%	35%	43%	14%
ebapiisavalt või üldse mitte	27%	25%	22%	30%	15%	20%	46%	25%	27%	82%

Valmisolek reservväelaste õppekogunemistel osalemiseks on samal tasemel kui eelmisel aastal. Neid, kes kordusõppustest võimaluse korral kõrvale hoiaksid, on alla neljandiku. Seega on õppekogunemistesse positiivselt suhtujate osakaal üsna sarnane ajateenistusse minekuse positiivselt suhtunute osakaaluga.

Joonis 11 – Kui Teid mõne aja pärast kutsutakse reservväelaste õppekogunemisele, siis kas Te ...

Kõige kõrgem on valmisolek reservõppekogunemistel osalemiseks Pioneeri- ja Õhutõrjepataljonist reservi arvatute seas, kõige vastumeelsemalt suhtuvad õppekogunemistel osalemisse Suurtükiväepataljoni ja Viru jalaväepataljoni reservväelased.

Tabel 15 – Valmisolek reservväelaste õppekogunemisel osalemiseks

	Staabi- ja sidepataljon	Vahipataljon	Viru jalaväepataljon	Kuperjanovi jalaväepataljon	Suurtükiväepataljon	Õhutõrjepataljon	Pioneeripataljon	Logistikapataljon	Mereväebaas
Lähete hea meelega	27%	36%	30%	37%	14%	45%	50%	16%	39%
Oleksite valmis kohustust täitma	43%	34%	38%	38%	47%	32%	40%	54%	29%
Jätaksite võimaluse korral minemata	23%	19%	23%	19%	29%	14%	6%	22%	14%
See oleks täiesti vastumeelne	5%	4%	8%	3%	6%	5%	3%	3%	14%

Kõrgem on valmisolek õppekogunemisel osalemiseks nooremate reservväelaste seas (kuni 19 aastastest 84%, 20-aastastest 80%, 21-aastastest 76%; 22-aastastest 73% ning 23-aastastest ja vanematest 63%).

4 Valmisolek teenistuseks elukutselise kaitsevaelasena

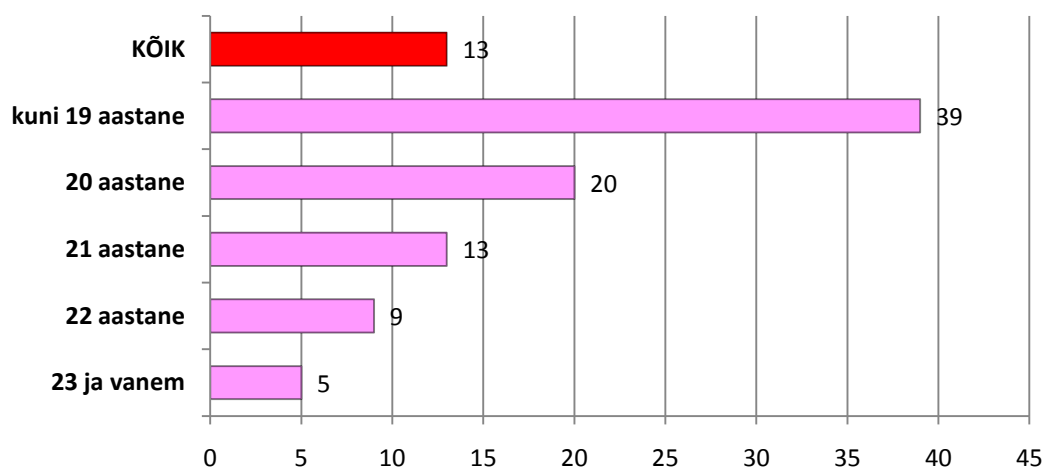
41 protsendile ajateenistusest reservi läinud noormeestest tehti ettepanek jätkata kaitsevaelasena lepingulises teenistuses – see näitaja on sama suur, kui eelmise aasta küsitluses, kuid oluliselt väiksem kui nelja aasta eest, mil selline ettepanek tehti koguni kolmele neljandikule reservväelastest.

Keskmisest enam tehti selline ettepanek Mereväebaasis (61%), Suurtükiväepataljonis (55%) ning Staabi- ja Sidepataljonis (48%) teeninud reservväelastele.

Neist, kellele ettepanek tehti, reageeris 13 protsenti sellele positiivselt. Mida nooremas vanuses on reservväelane, seda suurem on nõustujate osakaal.

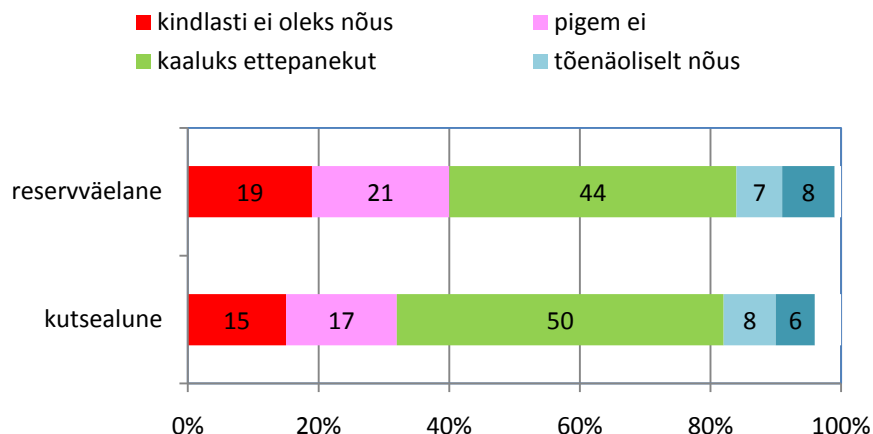
Joonis 12 – Vastasid jaatavalt ettepanekule jätkata teenistust kaitseväs

/neist, kellele tehti ettepanek jätkamiseks – 41% üldkogumist/

Kõigilt küsitletutelt (ka kutsealustelt) päriti, kuidas nad reageeriksid, kui neile tehtaks ettepanek pärast ajateenistuse läbimist jätkata teenistust elukutselise kaitsevaelasena.

Nii reservväelaste kui ka kutsealuste seas oli 14-15 protsenti neid, kes selle ettepanekuga kindlasti või tõenäoliselt nõustuksid. Pooled kutsealustest ja 44% reservväelastest arvasid, et nad kaaluksid sellist võimalust sõltuvalt pakutavatest tingimustest (joonis 13).

Joonis 13 – Suhtumine teenistusse elukutselise kaitsevaelasena

Sarnaselt eelneva küsimusega väljendasid ka siin suuremat valmisolekut kutseliseks kaitsevääteenistuseks 19-20 aastased reservväelased (enam kui viiendik oleks sellega kindlasti või tõenäoliselt nõus).

Vaadates reservväelaste vastuseid üksuste lõikes, väljendasid suurimat valmisolekut asuda kutselisse kaitsevääteenistusse Kuperjanovi jalaväepataljonis teeninud noormehed (11% oleks kindlasti nõus ja 14% tõenäoliselt nõus). Kõige väiksem huvi oli kutselise kaitsevääteenistuse vastu Suurtükiväepataljonis (2%), Logistikapataljonis (5%) ja Vahipataljonis (9%).

Peamiste põhjustena, miks võiks vastajat motiveerida kutselise kaitsevaelasena teenistusse asumata, nimetatakse piisavat palka ja kindlat töökohta, enesearendamise ja karjäärivõimalusi, huvitavat, pingelist ja füüsilist pingutust nõudvat tööd ning ka missioonitunnet ja soovi teenida Eesti riiki.

Põhjustena, miks ei soovitaks kutseliseks kaitsevaelaseks hakata, tuuakse kõige sagedamini huvi puudumist sõjalise elukutse vastu ning elus juba seatud teisi eesmärke. Samuti kuulub põhjuste loetellu ebapiisav sissetulek, vabadusele piiranguid seadev elukorraldus ning vastuolu tõekspidamisega/ vastumeelsus sõjalise tegevuse vastu.

Et teada saada, mis võiksid olla peamised motiivid kutselise kaitsevaelasena teenima asumiseks, paluti viiepallisel skaalal hinnata erinevate tingimuste olulisust, mis võiks sellise otsuse tegemist mõjutada. Toome allpool ära hinnanguskaala keskmised eraldi nende vastajate jaoks, kes oleks kindlasti või tõenäoliselt valmis kutseliseks sõjaväelaseks saama ja nende jaoks, kes kaaluksid sellist otsust sõltuvalt pakutavatest tingimustest.

Tabel 16 - Millised on Teie jaoks olulised tingimused, et nõustuksite teenima elukutselise kaitsevaelasena?

	Kõik	Nõustuks kindlasti v. tõenäoliselt	Nõustuks sõltuvalt pakutavatest tingimustest
Võimekad ja mõistlikud ülemused	4,56	4,58	4,66
Keskmisest suurem teenistustasu	4,47	4,22	4,57
Head suhted teenistuskaslastega	4,44	4,51	4,53
Võimalused enesetäiendamiseks	4,40	4,57	4,53
Eripension	4,37	4,13	4,46
Karjäärivõimalused	4,36	4,57	4,53
Head elamistingimused	4,35	4,14	4,42
Võimalused sisukaks vaba aja veetmiseks	4,22	4,13	4,25
Paindlikud lepingutingimused	4,09	3,71	4,11
Pikk puhkus	3,89	3,53	3,89
Osalemine välismissioonidel	3,21	3,99	3,40

Üldiselt peetakse kõiki küsimustikus loetletud tegureid olulisteks motivaatoriteks. Esiplaani on siiski head suhted kaslaste ja ülemustega ning materiaalsed tegurid. Kõige vähem oluliseks peetakse võimalust osaleda välismissioonidel.

Tabelis 16 on esitatud tegurite keskmine olulisus nende vastajate hulgas, kes väljendasid valmisolekut kutselise kaitseväes teenida, samuti nende puhul, kes kaaluksid sellist võimalust sõltuvalt pakutavatest tingimustest. On ootuspärane, et viimased seavad pakutavatele tingimustele ka suuremaid nõudmisi.

Kui kutselise sõjaväelase karjäärile orienteeritud noormeeste jaoks on selle töö juures keskmisest olulisemad sõjaväelise karjääri ning enesearendamisega seotud väärtused ja ka missioonidel osalemine, siis kaitseväelase elukutse valikul pakutavatest tingimustest lähtuvad peavad rohkem oluliseks sellega kaasnevaid materiaalseid hüvesid: suuremat töötasu, eripensioni, elamistingimusi.

Ootuspäraselt on need vastajad, kes on kindlasti või tõenäoliselt valmis jätkama teenistust kutselise sõjaväelasena, keskmisest enam valmis asuma õppima sõjalistesse õppeasutustesse. Seejuures on see valmisolek alles ajateenistusse siirduvate kutsealuste seas suurem kui ajateenistuse läbinud reservväelaste hulgas.

Kui kõigist küsitletutest on sõjalise hariduse omandamisest või Scoutspataljonis teenimisest kindlasti või tõenäoliselt huvitatud keskmiselt neljandik, siis kutselise teenistuse jätkamisele orienteeritud noormeestest enam kui pooled. Ühtlasi tuleb välja, et ajateenistusse asudes on valmisolek sõjalise hariduse omandamiseks ca kümne protsendi võrra kõrgem kui pärast ajateenistuse läbimist (vt. tabel 17).

Ilmselt on pisut ülepaistatud valmisolek välismissioonidele minekuks, kuhu soovijate osakaal ületab selgelt soovi sõjalist haridust omandada või Scoutspataljoni teenima asuda.

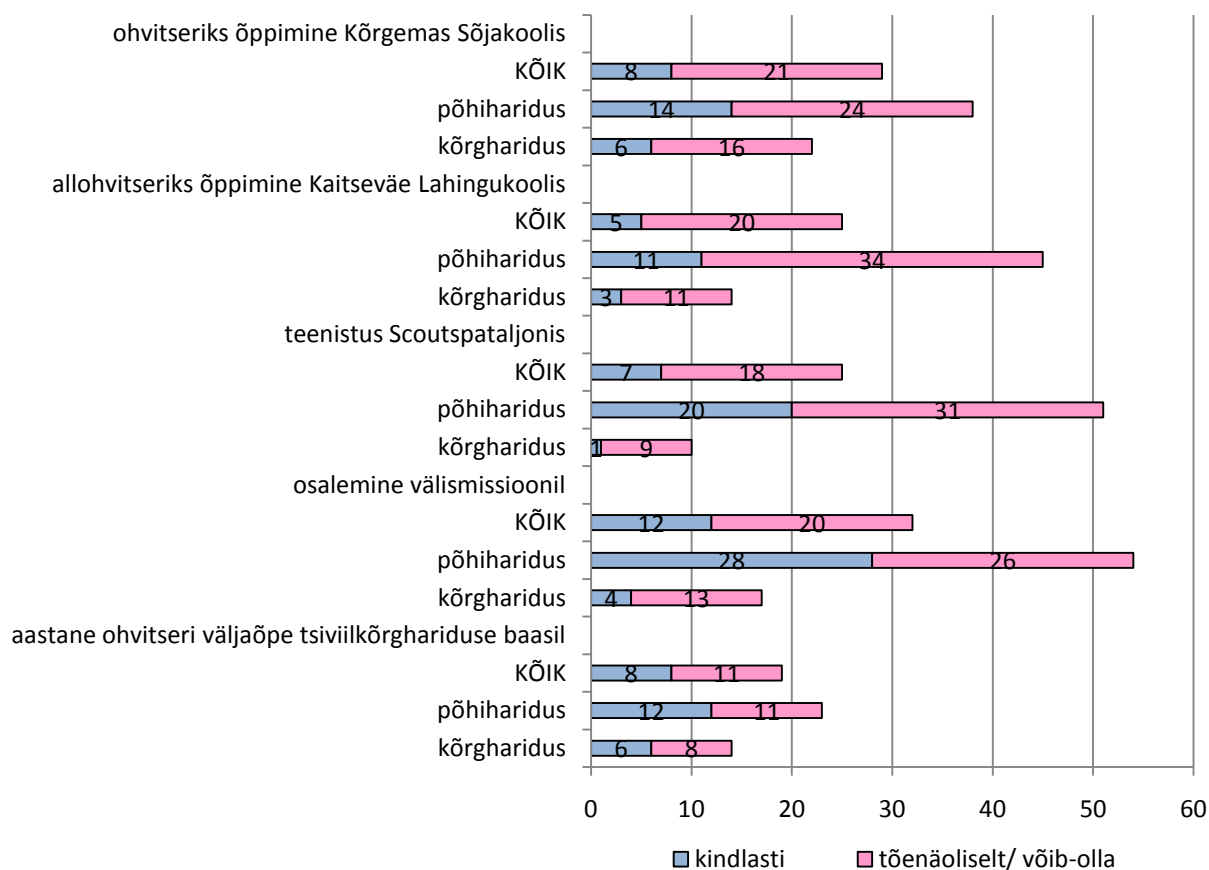
Tabel 17 - Kas Te oleksite tulevikus huvitatud ...

	Kõik vastajad	Reservi arvatud, kes kindlasti v. tõenäoliselt on nõus jätkama teenistust (15% vastanutest)	Ajateenistusse kutsutud, kes kindlasti v. tõenäoliselt on nõus jätkama teenistust (14% vastanutest)
Sõjaväelise kõrghariduse omandamisest Kõrgemas Sõjakoolis			
jah, kindlasti	8%	34%	38%
jah, võib-olla	21%	29%	34%
raske öelda	28%	15%	18%
pigem ei või kindlasti mitte	41%	20%	6%
Sõjaväelise kutsehariduse omandamisest Kaitsevää Lahingukoolis			
jah, kindlasti	5%	21%	26%
jah, võib-olla	20%	35%	44%
raske öelda	26%	12%	16%
pigem ei või kindlasti mitte	46%	31%	10%
Teenistusse asumisest Scoutspataljoni			
jah, kindlasti	7%	36%	34%
jah, võib-olla	18%	17%	36%
raske öelda	25%	19%	17%
pigem ei või kindlasti mitte	47%	27%	10%
Osalemisest välismissioonil			
jah, kindlasti	12%	45%	47%
jah, võib-olla	20%	20%	30%
raske öelda	20%	12%	13%
pigem ei või kindlasti mitte	46%	22%	8%

Kutselise kaitseväelasena teenimise jätkamisega nõustuvast sihtgrupist on keskmisest märgatavalt suurem huvi ka võimaluse vastu ajateenistuse läbimise ja tsiviilkõrghariduse lõpetamise järel omandada aastase täiendkurse raames Kõrgemas Sõjakoolis ohvitseri auaste. Kui **kõigist vastanutest oleks sellisest võimalusest kindlasti või tõenäoliselt huvitatud 19%**, siis kutselisest kaitsevääkarjäärilist huvitatute seas 60%.

Nii nagu kutselisest teenistusest on kõige enam huvitatud põhiharidusega ja nooremasse vanusegruppi kuuluvad noormehed ning vähem kõrgharidusega ja vanemad, nii jagunevad vastused ka sõjaväelise hariduse omandamise puhul madalama haridusega ja nooremate vastajate kasuks.

Joonis 14 – Huvi sõjaväelise hariduse omandamise vastu

Arvamused Kõrgemast Sõjakoolist

Levinud ettekujutus, et noored peavad kõrgemaid sõjalisi õppeasutusi seal antava hariduse osas mittetäisväärtuslikeks, ei paista küsitlustulemuste põhjal paika pidavat.

Küsimustikus esitatud kuuest väitest nõustusid vastajad pea kõigiga neist. Leitakse, et Kõrgem Sõjakool annab väga hea juhtimisalase kõrghariduse ja lisaks praktilised teadmised militaarvaldkonnast, on üks paljudest rakenduskõrgkoolidest (mitte midagi eraldiseisvat ja kummalist) ning annab hariduse, mida saab rakendada nii militaarvaldkonnas kui ka tsiviilühiskonnas.

Kõige enam mittenõustujaid oli väitega, et selles koolis õppimine sobib ka neile, kel pole kindlat plaani saada kutseliseks kaitseväelaseks. Ent ka selle väite puhul oli nõustujaid ja mittenõustujaid ligikaudu võrdselt.

Tabel 18 – Nõustumine väidetega Kõrgema Sõjakooli kohta

Kõrgem Sõjakool ...	Keskmine	Nõus „4“ v. „5“	Ei ole nõus „1“ v. „2“
... annab väga hea juhtimisalase kõrghariduse ja praktilised teadmised militaarvaldkonnast	3,97	66%	6%
... on üks paljude rakendus-kõrgkoolide hulgas	3,83	62%	9%
... annab hariduse, mida on võimalik rakendada nii militaarvaldkondades kui ka tsiviilühiskonnas	3,66	54%	11%
... on väga heade õppevahendite ja -tingimustega kõrgkool	3,66	52%	5%
...on range distsipliiniga militaarne kool	3,56	49%	9%
...sobib ka neile, kel ei ole kindlat plaani saada elukutseliseks kaitsevälaseks	2,93	29%	33%

Lahtiste vastustena küsimusele, mis suurendaks noormeeste huvi sõjaliste erialade õppimise vastu, pakuti kõige sagedamini suurt palka. Sellele lisaks peetakse vajalikuks kaitseväe tehnilise varustatuse viimist tänapäevasele tasemele, informeerituse ja selgitustöö parandamist ning patriootlikku kasvatustööd.

5 Hinnangud ajateenistusse kutsumisele ja suhtlemine KRA-ga

Ajateenistusse kutsumisele eelnevad kutsealuse kontaktid Kaitseressursside Ametiga ning arstliku komisjoni läbimine. Küsitletavatel paluti anda hinnangud ajateenistusse kutsumise ja ajateenistuse kohta info andmise korraldusele, samuti arstliku komisjoni tööle.

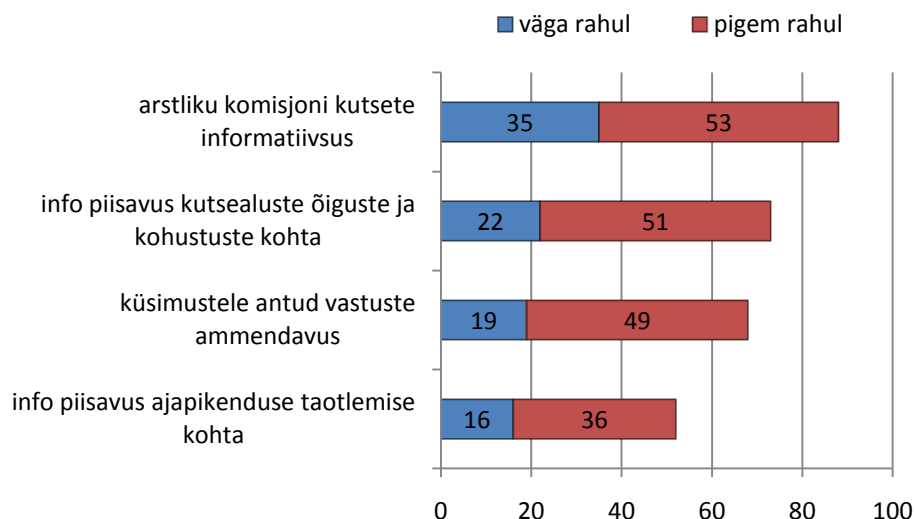
Ajateenistusse kutsumise korraldus Kaitseressursside Ameti poolt

Valdav enamus küsitletutest hindavad KRA tegevust ajateenistusse kutsumisel positiivselt. Täiesti rahule jäi sellega 22 protsenti, üldiselt rahule 54 protsenti küsitletutest, kusjuures kutsealuste ja reservväelaste hinnangutes erinevust ei olnud. Aasta tagasi oli rahulolu samuti kõrge, kuid täielikult rahule jäänute osakaal oli veidi madalam (täiesti rahul oli siis 15%, üldiselt rahul 55%).

Rahulolu KRA-ga on kahtlemata tihedalt seotud sellega, kuidas hinnangu andja ise ajateenistusse suhtub. Neist, kes läksid ajateenistusse meeleldi, oli KRA tegevusega rahul 85%, kes läksid ajateenistusse kohusetundest – 83% ja neist, kelle jaoks ajateenistus on vastumeelne – 58%.

Ajateenistusse kutsumise üksikute aspektidega oli rahulolu järgmine (vt. joonis 15)

Joonis 15 – Rahulolu ajateenistusse kutsumise korralduse erinevate aspektidega

Rahulolunäitajad on üsna stabiilsed – statistilised erinevused kahel järjestikusel aastal KRA-ga kokku puutunud kutsealuste ja reservväelaste hinnangutes puuduvad.

Eelmise aasta küsitlustulemustega pole tänavusi andmeid võimalik otseselt võrrelda, sest nii küsimuse asetus, vastuste skaala kui ka hinnatavad aspektid ise olid erinevad. Mullu ei küsitud mitte rahulolu, vaid hinnangut skaalal hea – halb. Ent ka sellises vormis pälvis kõrgemaid hinnanguid arstliku komisjoni kutsete informatiivsus (väga

heaks hindas selle 25% ja pigem heaks 54%); madalamaid info ajateenistusest vabastamise kohta (vastavalt 9% ja 32%).

Kui vaadelda rahulolu üksikaspektidele üldise rahulolu lõikes KRA tegevusega, siis selgub, et kõige enam mõjutab üldrahulolu info piisavus ajapikenduse taotlemise kohta ja küsimustele antud vastuste ammendavus. Just nende kahe aspekti suhtes väljendasid suuremat rahulolematust need, kes KRA tegevusega tervikuna rahul ei olnud (vt. tabel 19).

Tabel 19 – Rahulolu ajateenistusse kutsumise korralduse erinevate aspektidega üldrahulolu lõikes /väga rahul + pigem rahul/

	Kõik	Rahul KRA tegevusega	Ei ole rahul KRA tegevusega
info piisavus ajapikenduse taotlemise kohta	52%	59%	28%
küsimustele antud vastuste ammendavus	68%	75%	42%
info piisavus kutsealuste õiguste ja kohustuste kohta	73%	79%	52%
arstliku komisjoni kutsete informatiivsus	88%	93%	72%

Neist, kes ei ole rahul KRA tegevusega tervikuna, ei jäänud 52% rahule info piisavusega ajapikenduse taotlemise kohta ja 42% oma küsimustele antud vastuste ammendavusega.

Rahulolu arstliku komisjoni tööga

Rahulolu arstliku komisjoni tööga on aastaga tõusnud, seda just kutsealuste hinnangutes. Arstliku komisjoni tööga jäi rahule 69 protsenti küsitletutest (eelmisel aastal 63%), sealhulgas 20 protsenti oli sellega väga ja 49 protsenti pigem rahul.

Kutsealustest jäi arstliku komisjoniga rahule 71 protsenti, reservväelastest 66 protsenti. Rahulolematuid oli vastavalt 28 ja 33 protsenti. Kutsealuste seas oli kriitilist suhtumist keskmisest rohkem vanemate (22-aastaste ja vanemate) ja kõrgharidusega vastajate hulgas.

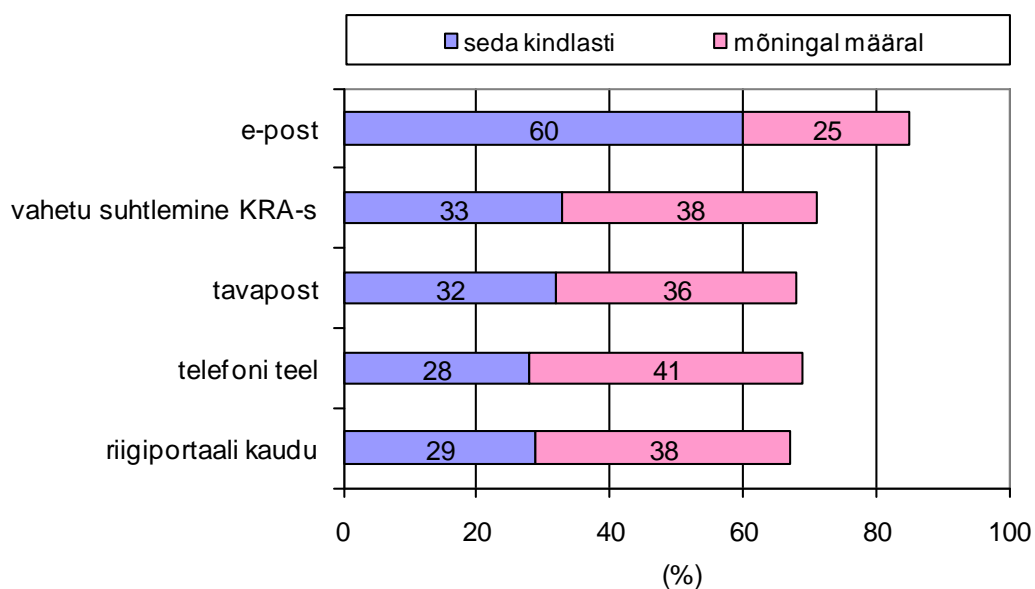
Hinnang sõltub olulisel määral sellest, milline on vastaja suhtumine ajateenistusse minekusse. Neist, kes suhtusid ajateenistusse minekusse positiivselt, hindab arstliku komisjoni töö heaks 81%; neist, kes läksid ajateenistusse neutraalsete tunnetega – 73% ja neist, kes läksid ajateenistusse vastumeelselt, vaid 50%. Viimastest pidas arstliku komisjoni tegevust halvaks 48%.

Sel korral oli küsitlusse lisatud küsimus arstlikus komisjonis toimunud kutsesobivuse testimise kohta, mille põhjal määratakse ajateenistusse kutsumise aega. Kolme neljandiku jaoks küsitletutest oli see protseduur arusaadav, pigem või täiesti arusaamatuks jäi see 23 protsendile. Reservväelaste seas oli arusaamatusse jäänute protsent suurem – 30%, kutsealustest ei saanud sellest protseduurist aru viiendik.

Suhtluskanalid Kaitseressursside Ametiga

Tänaste noorte jaoks on kahtlemata eelistavamaks suhtluskanaliks e-post, erandiks pole siin ka suhtlus Kaitseressursside Ametiga. Ülejäänud võimalikud suhtluskanalid on võrdse osatähtsusega (joonis 16).

Joonis 16 – Milliseid võimalusi KRA–ga suhtlemisel Te eelistate?

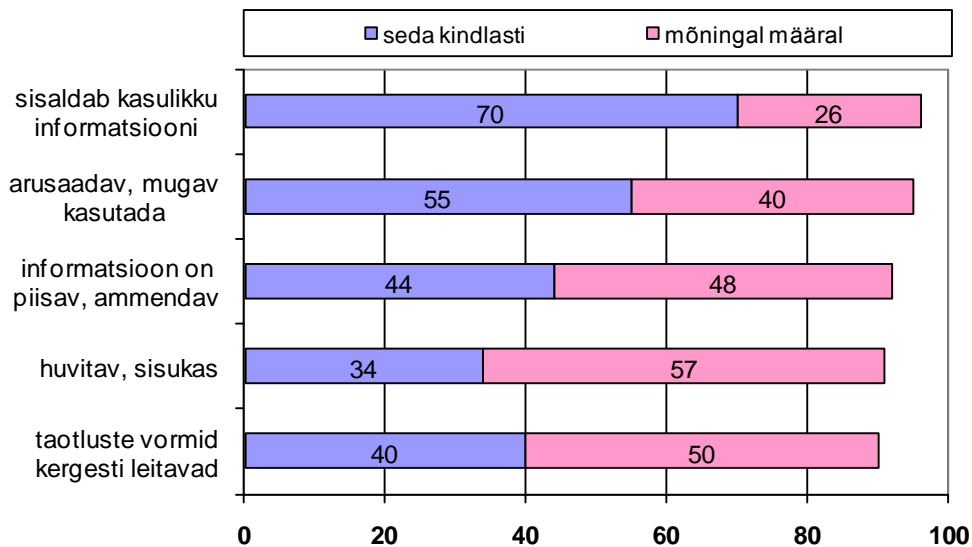
Võrreldes varasemaga on hakatud rohkem tähtsustama riigiportaali, kahanemas on tavaposti osatähtsus. Riigiportaali kaudu suhtlemine on enam levinud kõrgharidusega kutsealuste ja reservväelaste hulgas.

KRA veebileht

Kaitseressursside Ameti veebilehte on külastanud 71 protsenti küsitletutest, reservi arvatute hulgas on kasutajaid 76%, kutsealuste seas 68%. Veebilehe külastatavus on kõrgeim kõrgharidusega vastanute hulgas (76% kutsealustest ja 81% reservväelastest), madalam põhiharidusega vastajate seas (vastavalt 59% ja 60%). Eesti- ja venekeelsete kutsealuste vahel olulisi erinevusi KRA veebilehe kasutamisel pole, kuid venekeelsetest reservväelastest on selle kasutajaid 8 protsendi võrra vähem kui eestlaste hulgas (vastavalt 60% ja 77%).

Hinnangud veebilehele on väga positiivsed – nende põhjal võib väita, et veebileht täidab oma ülesanded, andes kasulikku ja ammendavat informatsiooni, olles arusaadav ja mugav kasutada, huvitav ja sisukas ning taotluste vormid on sellelt kergesti leitavad (joonis 17).

Võrreldes eelmiste küsitlustega on hinnangud (mis on ka varem olnud väga positiivsed) veel märgatavalt paranenud.

Joonis 17 – Kuidas Te hindate KRA veebilehte?

Küsitletutel paluti omalt poolt lisada ettepanekuid, millega võiks KRA veebilehte täiendada. Ettepanekuid tegi üle 350 vastaja.

Peamiselt sooviti veebilehelt leida veelgi rohkem infot ajateenistuse kohta ning pakkuda seda huvitavamalt: lisada veebilehele galerii fotodest ja videoklippidest, luua foorum infovahetuseks, täiustada rubriiki KKK (Korduma Kippuvad Küsimused).

Venekeelsed vastajad sooviksid leida infot ka vene keeles, tehti ettepanek ka ingliskeelse sisu lisamiseks.

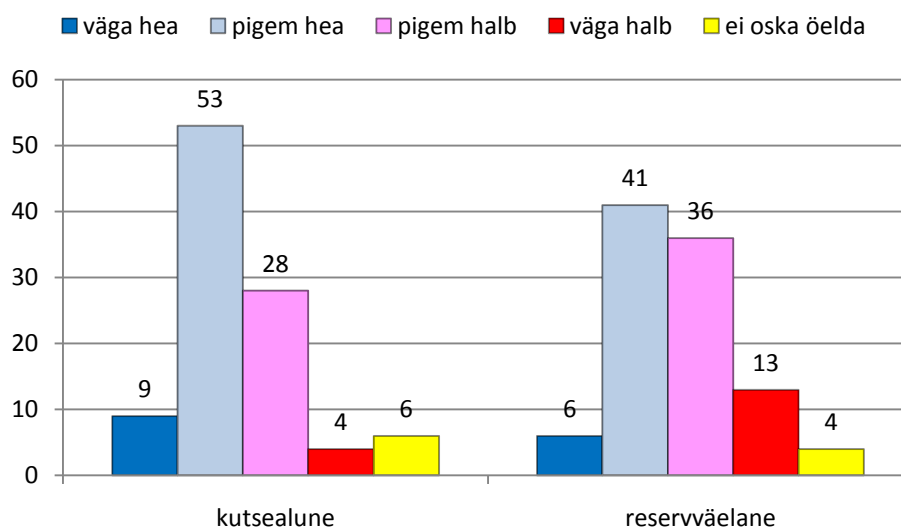
Mõned ettepanekud puudutasid lehekülje navigeeritavuse parandamist, otsingumootori täiustamist, atraktiivsemat ja kaasagegsemat kujundust.

Vastanute poolt lisatud ettepanekute väljatrükk on käesoleva aruande lisa 3.

6 Infoallikad ja infovajadused enne ajateenistusse minekut

Oma informeeritust enne ajateenistusse minekut pidas heaks või väga heaks 57% küsitletutest, halvaks või väga halvaks pidas seda 38%. Kutsealuste ja reservväelaste hinnang informeeritusele on erinev. Enne ajateenistusse minekut hinnatakse informeeritust kõrgemaks kui pärast selle läbimist. Taoline tendents on esinenud ka kõikides varasemates uuringutes.

Joonis 18 – Milline oli Teie informeeritus elu- ja teenistustingimuste kohta enne ajateenistusse kutsumist?

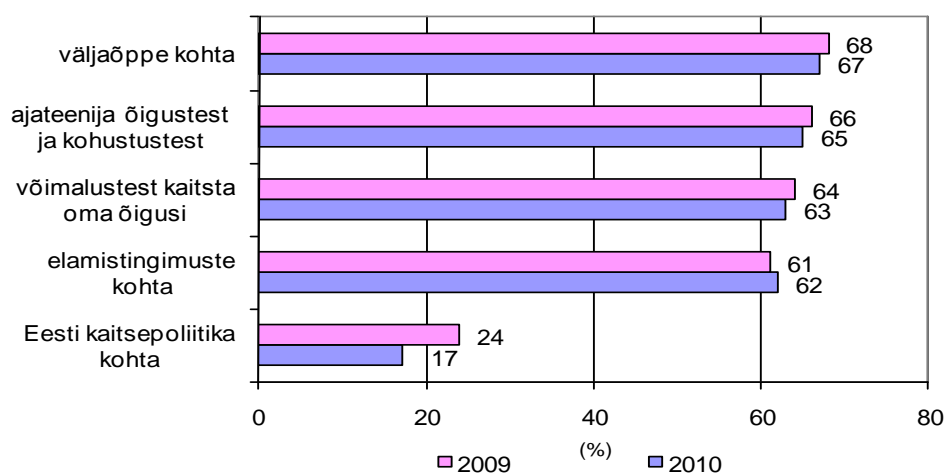
Kui ajateenistusse minejatest peab oma informeeritust heaks enam kui 60 protsenti, siis reservi arvatute seas on hästi informeeritud vaid 47%, 49% peab aga oma ajateenistusele eelnevat informeeritust halvaks. Tõenäoliselt laseb tegelik kaitsevääst-elu kogemus oma eelnevat informeeritust tagantjärele pigem väiksemana paista.

Mida positiivsem on suhtumine ajateenistusse minekusse, seda parem on ka informeeritus. Neist, kes läksid ajateenistusse meelsasti, pidas oma informeeritust heaks 73%. Kes aga läks ajateenistusse vastumeelselt, vaid 44%, pooled neist hindasid oma informeeritust halvaks.

Ühelt poolt on see kindlasti ajateenistusse suhtumise küsimus, mis mõjutab noormehi koguma informatsiooni ees seisva ajateenistuse kohta; teiselt poolt aga võib arvata, et parem informeerimine suurendab ka valmisolekut ajateenistusse minna.

Mille kohta tahetakse infot enne ajateenistusse minekut saada? Huvitatud ollakse praktiliselt kõigest, mis puudutab otseselt eelseisvat ajateenistust: väljaõppe kohta, ajateenija õiguste ja kohustuste kohta, ajateenija võimaluste kohta kaitsta oma õigusi ning elamistingimuste kohta kaitsevääst. Vähemoluliselt peetakse info andmist Eesti kaitsepoliitika kohta. Aastate lõikes ei ole huvi erinevate teemade vastu oluliselt muutunud (joonis 19).

Joonis 19 – Mille kohta oleksite soovinud enne ajateenistusse minekut saada rohkem informatsiooni? (seda kindlasti)

Need noormehed, kes läksid ajateenistusse vastumeelselt, sooviksid teistest enam saada informatsiooni ajateenijate õiguste ja kohustuste kohta ning ajateenijate võimaluste kohta kaitsta oma õigusi. Küllap on vastumeelsus ajateenistuse suhtes mingil määral seotud just noormeeste kartusega oma õiguste piiramise pärast võrreldes tsiviileluga.

Reservi arvatutel paluti oma kogemusele tuginedes hinnata, millisest infost neil endal teenistusse asumisel vajaka jäi. Esiplaanile kerkivad samad valdkonnad, mis on esitatud ka ülalpool – ajateenistuse üldine korraldus ja väljaõppe sisu, ajateenija õigused ja kohustused, elamistingimused ja üldine elu-olu väeosas. Tuli aga välja ka vajakajäämisi sellistes valdkondades, mida küsimustik ei kajastanud.

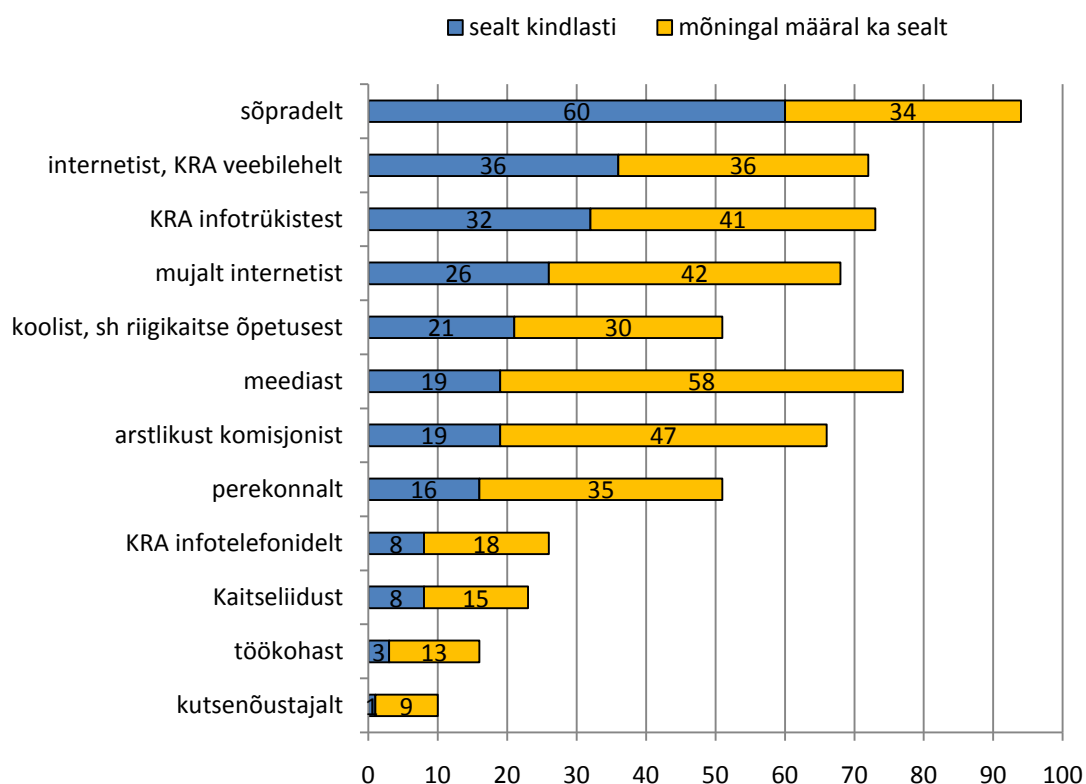
Tervelt kümnendik reservväelastest oleks soovinud enne ajateenistusse minekut omada täpsemat informatsiooni selle kohta, mida on vaja ajateenistusse isiklikest asjadest kaasa võtta. Sama fenomen ilmnes juba 2007. aasta küsitlustulemuste analüüsis, kuid tundub, et midagi ei ole muutunud. Vastustest jääb mulje, et kaitseväes on karjuv vajadus sokkide ja t-särkide järele. Kurdeti, et ehkki niiti ja nõela ei soovitata kaasa võtta, polnud väeosas võimalik õmbluskomplekte saada. Jääb mulje, et vaatamata kaitseministri sellekohasele määrusele valitsevad väeosades erinevad reeglid lubatud ja lubamatute isiklike esemete suhtes.

Osa küsitletutest oleks soovinud olla paremini informeeritud erinevate väeosade profiilist ning seal sõjalise eriala omandamise võimalustest. Ka see on juba neli aastat tagasi ilmnunud probleem, et paljud noormehed sattusid lõpuks aega teenima hoopis teise väeosas kui lubatud oli. Ajateenistusse kutsumise päeval esineb väeosades veel kahetsusväärset palju segadust kutsealuste vastuvõtmisel. Tuleb ette, et väeosad paigutavad sinna saabunud kutsealused aega teenima hoopis mujale, kui algul ette oli nähtud.

Vabade vastuste täisloetelu on esitatud aruande lisas 3.

Peamiseks infokanaliks, millest ajateenistuse kohta informatsiooni saadakse, on sõbrad. Nende käest ammutab ajateenistuse kohta informatsiooni kindlasti 60% ja mõningal määral 34% küsitletutest. Olulisemalt järgmisi infokanaleid – KRA veebilehte ja infotrükiseid – märgib kindlasti oluliste allikatena kolmandik, koos vastusega „mõningal määral“ on selle vastuse valijaid üle 70 protsendi. Meedia ja arstlik komisjon on olulised just teisest infoallikatena (vastus „mõningal määral ka sealt“). Üsna vähetähtsaks on KRA infotelefonide, Kaitseliidu, töökoha ja kutsenõustaja roll (vt. joonis 20).

Joonis 20 – Millistest infoallikatest saite enne ajateenistusse minemist informatsiooni?

Kutsealuste ja reservväelaste vastused erinevad kõige märkimisväärselt riigikaitse õpetuse ja arstliku komisjoni olulisuse hindamisel. 56% reservväelastest annab riigikaitseõpetuse puhul vastuseks „sealt küll mitte“ (kutsealustest vaid 37%); arstliku komisjoni kohta märgib sama 44% (kutsealustest 22%). Küllap on põhjuseks see, et reservväelastel on nende allikatega kokkupuutest rohkem aega möödas.

Neile, kes õppisid koolis riigikaitseõpetust, on riigikaitseõpetuse tunnid sama oluliseks infokanaliks kui sõbrad: riigikaitseõpetusest sai vajalikku infot kindlasti 52%, mõningal määral 33%; sõpradelt vastavalt 55% ja 37%.

Nende jaoks, kes on Kaitseliidu liikmed, on sama oluliseks infoallikaks olnud Kaitseliit – sealt on kindlasti saanud infot 53%, mõningal määral 22% (võrdluseks: sõpradelt vastavalt 55% ja 36%).

Seda, milliste infoallikate kaudu tuleks anda infot ajateenistusse kutsututele, mõõtsime küsitluses viiepallisel skaalal, kus „5“ tähistas vastust „selle kaudu kindlasti“ ja „1“ – „selle kaudu küll mitte“. Vahepealsete positsioonidega sai vastaja näidata, kuhu poole ta vastus rohkem kaldub.

Kõige olulisemaks peetakse teavitamisel otsepostitust tavaposti kasutades. Teist ja kolmandat kohta olulisuse pingereas jagavad Kaitseressursside Ameti veebileht ja elektronposti saatmine kutsealustele. 40 protsenti peab kindlasti oluliseks ka riigikaitseõpetuse tunde, kolmandik kohtumisi koolis kaitseväelastega. Ajalehti, raadiot ja

TV-d ei peeta eriti sobivateks infokandjateks ajateenistusse kutsututele teabe andmisel, kõige vähem soovitakse ajateenistuse kohta infot saada Interneti sotsiaalvõrgustike kaudu (tabel 20).

Reservväelased peavad keskmisest märksa olulisemaks riigikaitseõpetuse tunde ja kohtumisi kaitseväelastega koolides („selle kaudu kindlasti“ annab vastuseks vastavalt 46% ja 40% reservväelastest).

Tabel 20 – Milliste infoallikate kaudu tuleks anda infot ajateenistusse kutsututele?

	Keskmine olulisus	Selle kaudu kindlasti – „5“	Selle kaudu küll mitte – „1“
Info saatmine kutsealusele tavaposti teel	4,10	51%	6%
Kaitseressursside Ameti veebileht	4,14	48%	4%
Info saatmine elektronposti teel	4,01	43%	6%
Riigikaitseõpetus koolis	3,87	40%	7%
Kohtumised koolis kaitseväelastega	3,83	34%	6%
Televisioon	3,53	24%	8%
Kohtumised koolis KRA töötajatega	3,31	19%	10%
Ajalehed	3,36	18%	8%
Raadio	3,05	14%	14%
Sotsiaalvõrgustikud	2,60	12%	32%

7 Värbamiskeskuse töötajate esinemised koolides ja väeüksustes

Värbamiskeskuse töötajate esinemistega koolides olid kokku puutunud ligi pooled kutsealused (46%) ning väeüksustes kolm neljandikku reservväelastest (76%).

Need, kes olid Värbamiskeskuse töötajate esinemisi kuulnud, pidasid neid valdavalt vajalikeks ning hindasid positiivselt (tabel 21).

Tabel 21 – Mil määral nõustute väidetega Värbamiskeskuse esinemiste kohta?

	Keskmine hinne (5-pallisel skaalal)	Täiesti nõus – „5“	Üldiselt nõus – „4“
Kaitseväge kui tööandjat ning kaitseväge õppimisvõimalusi (kutsealustel: kaitseväge ja ajateenistust) tutvustav esitlus on vajalik	4,29	53%	27%
Esinejad olid kompetentsed	3,97	31%	35%
Küsimustele vastati ammendavalt	3,82	25%	36%
Esitlusmaterjal oli lihtsasti jälgitav	3,78	22%	37%
Esitlus sisaldas uutset teavet	3,71	24%	34%
Esitlus oli huvitav	3,46	16%	31%

Samas väga selget mõju suhtumisele ajateenistusse ja kutselisse kaitseväeteenistusse pole küsitlusandmete põhjal võimalik tuvastada.

Kutsealuste hulgas on Värbamiskeskuse esitlust kuulnud noormeeste seas ca 5-8 protsenti rohkem ajateenistusse positiivselt suhtuvaid vastajaid, samuti on mõnevõrra kõrgem valmisolek mõelda tulevikus sõjalise kõrghariduse omandamise peale.

Reservväelaste seas aga Värbamiskeskuse esinemist kuulanud ja sellest ilma jäänud noormeeste vahel olulisi erinevusi valmisolekus jätkata teenistust kutselise kaitseväelaseks või asuda omandama sõjalist haridust ei ole.

Ka Värbamiskeskuse töötajate esinemise kohta oli võimalik küsimustikku lisada vabas vormis ettepanekuid, mis teemasid ja kuidas nad oma esinemistes võiksid käsitleda. Vabade vastuste väljatrükk on toodud aruande lisa 3.

8 Riigikaitseõpetus koolides ja selle mõju hoiakutele

Riigikaitseõpetus oli kooli õppeprogrammis 31 protsendil küsitletutest. Seejuures on riigikaitseõpetus olnud kooliprogrammis 33 protsendil eesti- ja vaid 17 protsendil venekeelsetest vastajatest.

Enamik küsitletuist peab riigikaitseõpetust kindlasti (36%) või arvatavasti (39%) vajalikuks. Vaid 17 protsenti arvab, et riigikaitseõpetus ei ole kindlasti või arvatavasti vajalik.

Selline suhtumine on vastavuses kogu Eesti elanikkonna suhtumisega – riigikaitseõpetust koolides peab vajalikuks neli viiendikku Eesti elanikkonnast. Viimati esitati selle kohta küsimus mais 2009 läbi viidud arvamusküsitluses ning siis pidas riigikaitseõpetust kindlasti vajalikuks 38%, arvatavasti vajalikuks 44% ja kindlasti või arvatavasti mittevajalikuks 12% küsitletutest.

(vt. http://www.kmin.ee/files/kmin/nodes/9082_2009maiKaitseministeerium.pdf).

Need, kes on koolis riigikaitseõpetust õppinud, peavad selle olemasolu selgelt vajalikumaks kui need, kellel selline õppeaine programmis puudus.

Tabel 22 - Kas kooli õppeprogrammis peaks olema riigikaitseõpetus?

	Kõik	Koolis oli riigikaitseõpetus	Koolis ei olnud riigikaitseõpetust
Jah, kindlasti	36%	59%	26%
Arvatavasti jah	39%	31%	43%
Arvatavasti või kindlasti mitte	17%	7%	22%
Ei oska öelda	8%	3%	9%

Samas valmisoleku poolest ajateenistusse minna riigikaitseõpetust õppinud ja mitteõppinud noormehed ei eristu. Nagu nägime eespool, ei too see kaasa ka märkimisväärselt paremat hinnangut oma informeeritusele elu- ja teenistustingimuste kohta kaitseväes, ehkki väike erinevus siiski esineb: riigikaitseõpetuse läbinud noormeestest on kaitseväe elu- ja teenistustingimustest hästi või pigem hästi informeeritud 62%, seda õpetust mittesaanud noormeestest aga 56%.

9 Kaitseliitu kuulumine ja selle mõju hoiakutele

Kaitseliidu liikmeid oli vastanute seas vaid kaheksa protsenti (kutsealustest 7, reservväelastest 9 protsenti). Ent neist, kes ei kuulu Kaitseliitu, oleks valmis selle liikmeks saama tervelt kolmandik.

Kaitseliidu liikmeks olek ja soov selle liikmeks saada on seotud positiivsema meelestatusega suhtumises riigikaitsele ja selles osalemisse. Nii on Kaitseliidu liikmete ja sellega ühineda soovijate seas kõrgem valmisolek ajateenistusse minna ning ka tulevikus kutseliseks kaitsevälaseks saada: jätkata teenistust kaitseväes ning asuda õppima sõjalistesse õppeasutustesse.

Ka informeeritus elu- ja teenistustingimuste kohta kaitseväes on Kaitseliiduga seotud noormeeste seas mõnevõrra kõrgem, mis osutab veelkord, et head informeeritust ei taga vaid info olemasolu ja aktiivne pakkumine, vaid positiivne eelsoodumus selle vastuvõtuks.

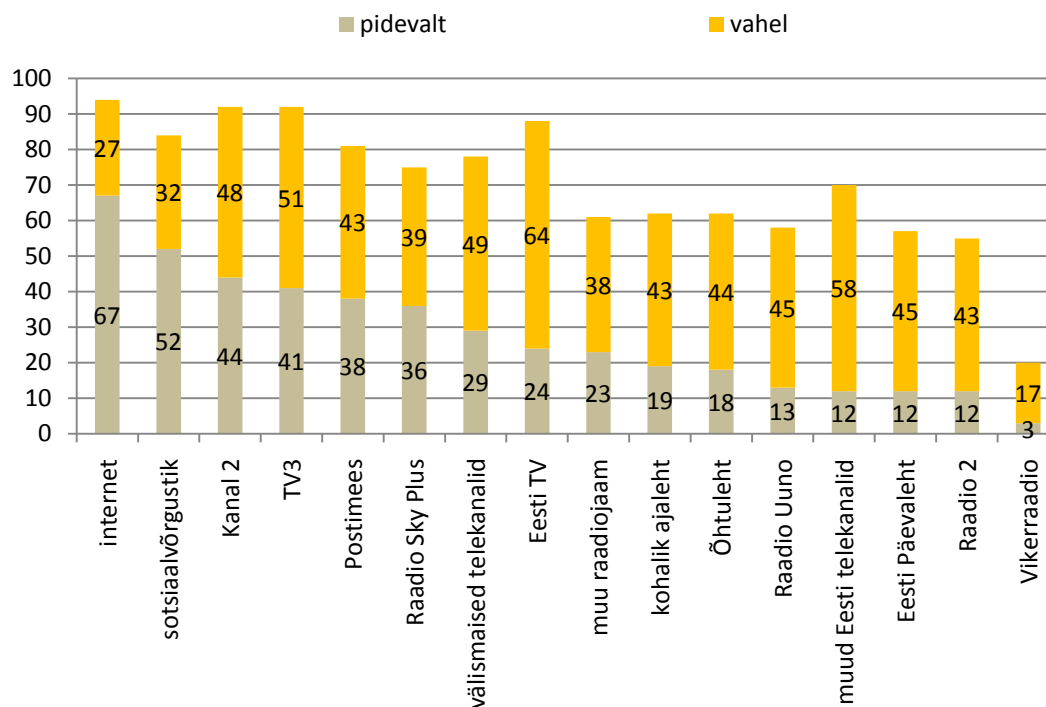
10 Infotarbimise harjumused

Küsimustiku lõpus paluti küsitletutel märkida, milliseid infokanaleid nad pidevalt või vahetevahel jälgivad. Arvestades eesti- ja venekeelse informuumi eraldatust, tuleb tulemusi vaadelda eraldi eesti- ja venekeelsete vastajate lõikes.

Nii eesti- kui ka venekeelsete noormeeste poolt kõige enam kasutamist leidvad infokanalid on internet ja televisioon. Vene noormeestel paraku Venemaa internetisaidid ja telekanalid.

Eestlastel järgnevad internetile ja sotsiaalvõrgustikele tele- ja raadio kommertskanalid: Kanal 2 (pidevalt 44%) TV3 (41%), Sky Plus (36%). Eesti Televisiooni pidevaid vaatajaid on vaid 24%. Koos vahetevahel jälgijatega on siiski ka ETV potentsiaalne auditoorium ligi 90 protsenti. Eesti Raadiot kuulab pidevalt vaid 12% (Raadio2). Ajalehtedest on eestikeelsete noormeeste seas populaarseimaks Postimees (38%), sellele järgnevad kohalik ajaleht (19%) ja Õhtuleht (18%) (joonis 21).

Joonis 21 – Milliseid infokanaleid Te jälgite? /eestlased/

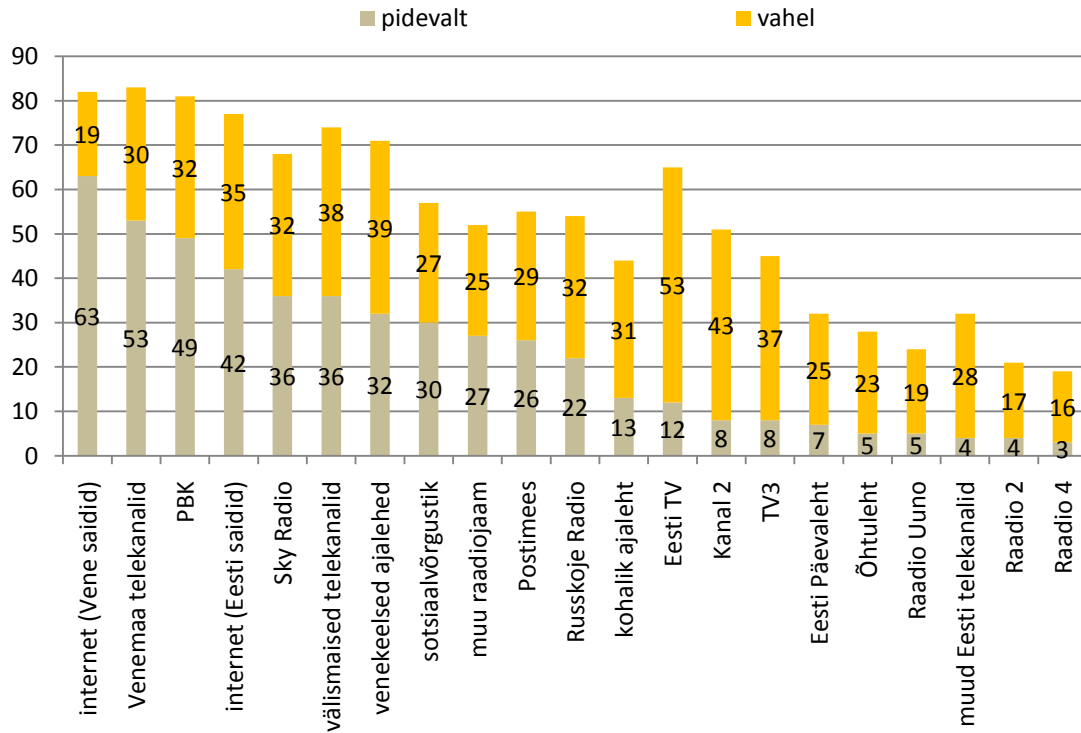

Vene keelt kõnelevatest noormeestest jälgib Venemaa telekanaleid pidevalt 53%, Pervõi Baltiiski Kanali 49%, muid välismaised telekanaleid 36%. Eesti telekanaleid jälgib pidevalt vaid kümnendik, ETV-l on siiski küllalt palju (53%) vaatajaid, kes satuvad kanalile mõnikord.

Populaarseimateks raadiokanaliteks on Sky ja Russkoje Radio. Eesti Raadio (Raadio 4) pidevaid kuulajaid on vaid 3%.

Trükiajakirjandusest on esikohal venekeelsed ajalehed, millega suudab konkureerida vene keeles ilmuv Postimees (26%) (joonis 22).

Joonis 22 – Milliseid infokanaleid Te jälgite? /venekeelsed vastajad/

LISAD

1 Küsimustikud

1.1 Kutsealuste küsimustik

1.2 Reservväelaste küsimustik

2 Tabeljaotused

2.1 Üldjaotused kutsealuste ja reservväelaste lõikes

2.2 Kutsealuste vastuste jaotused taustandmete lõikes

2.3 Reservväelaste vastuste jaotused taustandmete lõikes

3 Lahtiste vastuste väljatrükid